Děkuji Doc. Mgr. Aleši Kunešovi za vedení práce, konzultace a cenné rady, které mně při přípravě této magisterské diplomové práce poskytl.

Děkuji Mgr. Libuši Jarcovjákové za nevšední ochotu, s níž mně při psaní této práce vycházela vstříc.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna zařazením do knihovny FPF SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

V Opavě, dne 25. září 2009

OBSAH

1. Úvod 5
2. Cesta k fotografii jako prostředku sebevyjádření 6
2.1. Studentkou SPŠG 8
2.2. V tiskárně 10
2.3. Na FAMU 15
2.4. Paralelní projekty 17
2.5. Vzory a učitelé 20
2.6. Japonské intermezzo 24
3. Lidé na okraji 26
3.1. Romové 27
3.2 Vietnamci a gayové 31
4. Berlínská anabáze 1 38
4.1. Fotografkou v Tokiu 40
4.2. Berlínská anabáze 2 43
5 Opět doma 44
5.1. Soutěž firmy Sinar 45
5.2. Libuše Jarcovjáková očima svých studentů 47
5.3 Sny dětského pokoje a zátiší 51
5.4. Mobil life 54
5.5. Úspěšné výstavy 2008 56
5.6. Výstavy v zrcadle tisku 56
5.7. Výstavní ohlédnutí 59
6. O fotografických cyklech a fotografování 62

7. Tvorba L.Jarcovjákové v kontextu českých tvůrců 71
7.1. Tvorba L. Jarcovjákové v kontextu světových tvůrců 74
8. Závěr 76
Profil Libuše Jarcovjákové 81
Výstavy 82
Poznámky 83
Prameny a literatura 84
Jmenný rejstřík 86

1. ÚVOD

Se snímky Libuše Jarcovjákové jsem se poprvé setkala začátkem roku 2008 ve studiu DTP, kde zpracovávaly její fotografie. Shodou okolností bylo naše seznámení poetické. První prací této fotografky, kterou jsem uviděla, byl snímek z cyklu Sny dětského pokoje, nazvaný Moje zvířátka. Zaujal mě svojí zvláštní surrealistickou atmosférou.

Na výstavě Oni a V noci v Galerii Langhans (25. 1-27.2.2008), na niž prezentovala své černobílé fotografie z prostředí vietnamské komunity a pražského gay baru T- club z 80.let minulého století, zatímco její kolega Jiří Poláček představil veřejnosti barevné pražské noční scenérie z téhož období, mě upoutala atmosféra jejích snímků, z nichž je zřejmá oboustranná důvěra, kterou se Libuši Jarcovjákové a fotografovaným poměrně uzavřeným komunitám podařilo navázat a přiblížit nám tyto „okrajové skupiny" humanistickým pohledem a připomenout nám, že i každý, kdo není jako my, je především člověkem.

Její další výstava v Galerii 5. patro, nazvaná Tři kroky dopředu, dva zpět (2.2. – 1.3.2008) mě zaujala subjektivním, ale přesto sdělným přenosem autorčiných niterných pocitů ze Západního Berlína a Tokia, včetně Mobil lifu, kterým netradičně a podle mě s velkou vizuální kulturou zobrazila všední a rutinní události každodenního života nevšedním pohledem.

Autorčin přístup k lidem i její imaginativní okouzlení dětskými sny mě přivedly k její webové stránce a následně i touze autorku poznat. Vzhledem k tomu, že Libuše Jarcovjáková je širší veřejnosti téměř neznámá a její dvě výstavy byly jistým překvapením i pro ty, kteří se v oblasti fotografie dobře orientují, uvítala jsem možnost, kterou mi ITF poskytla napsat o této fotografce diplomovou práci.

V životním příběhu Libuše Jarcovjákové se zrcadlí zápas

jednotlivce s totalitní mašinerií bývalého režimu.

Ve své práci se pokusím přiblížit osobnost Libuše Jarcovjákové, její cestu ke svébytnému fotografickému vyjadřování a představit její stěžejní práce.

Chtěla bych ji dále prezentovat jako ženu, v jejímž životě, řečeno jejími slovy "…sehrál fotoaparát klíčovou roli jako zpáteční jízdenka z různých situací i jako nástroj, který mně umožňoval přiblížit se k nim, ale zároveň se od nich i oddělit …"

Dále se budu snažit o její zařazení do kontextu české a světové fotografie i zhodnocení její dosavadní fotografické činnosti. Přestože život Libuše Jarcovjákové je téměř od dětství neoddělitelně spjat s fotografií, s aparátem procestovala svět, uspěla jako profesionální komerční fotografka v Japonsku, šestnáct let působila jako pedagožka fotografie na SPŠG, kde pod jejím vedením získali významné ocenění první místo v mezinárodní soutěži fotografických škol Sinar calendar 1995, nebyla o ní dosud publikována ani jedna studie a s jejím jménem se sporadicky setkáme i v odborné literatuře.

Myslím si, že Mgr. Libuše Jarcovjáková, fotografka, pedagožka a překladatelka si díky především své fotografické práci zaslouží, aby se o ní vědělo.

2. CESTA K FOTOGRAFII JAKO PROSTŘEDKU SEBEVYJÁDŘENÍ

Libuše Jarcovjáková se narodila 5.května 1952 v umělecky orientované rodině. Otec Vladimír Jarcovják byl akademickým malířem a asistentem Emila Filly na Umprum v Praze. Akademickou malířkou byla také matka Marie Jančová. Rodina, jejíž hodnotový žebříček byl jiný, než většiny ostatních, denní styk s uměleckými artefakty, které se tak nenásilně stávají součástí jejího života, ji od počátku formují. Objevuje se však ještě jeden člověk, který v jejím životě hraje důležitou roli Ester Krumbachová.

„Naši byli dost uzavření, ale když přišla Ester, nejbližší kamarádka mojí maminky, bylo vše jinak," vzpomíná Libuše Jarcovjáková. „ Od raného dětství jsem ji měla ráda a cítila v ní oporu. Také mě ve všem, co jsem kdy začala dělat, okamžitě podpořila, na všechno měla originální názor. Pro mě to bylo důležité, protože jsem při komunikaci s tátou měla problémy. Byl na mě moc přísný a téměř mě za nic nepochválil, maminka zase na vše říkala:, Jééé, to je pěkný,' a dělá to dodnes .

Rodiče měli také pár přátel mezi svými spolužáky, patřily mezi ně například sestry Válovy. Pro mě jako dítě byla návštěva těchto dvou naprosto výjimečných sester nezapomenutelným zážitkem…"

Z dětství jí nejvíce utkvěla vzpomínka na zvláštní růžovou barvu, s níž otec maloval nějaký obraz v ateliéru…A také na to, jak se jako malá čtyřletá holčička zúčastnila spolu se studenty UMPRUM plénéru v jedné zapadlé starobylé slovenské vesnici, který vedl její otec, a na povodeň, jež je zastihla, a studenty, kteří přes to, že řádila voda, byli svou prací tak zaujatí, že kreslili i na žebříňáku, jímž je z nebezpečného prostoru odváželi…

Když osmiletá Libuše dostane k Vánocům fotoaparát Pionýr, začne pozvolna odhalovat tajemství fotografie, nejdříve ve fotokroužku v Ostrovní ulici, kde se dopracuje pouze ke kontaktním otiskům, navíc ji tam pošťuchují kluci, takže se nemůže soustředit a přestává fotografovat. Naštěstí jedna z jejích tet fotografuje rodinu flexaretem, snímky si sice nechává zvětšovat ve Fotografii, ale jsou zajímavě komponované a Libuši zaujmou. „ Byly to naprosto neběžné fotky a já jsem si hned řekla, že ta fotka se dá dělat úplně jinak," vzpomíná.

Navštěvuje opět fotokroužek, tentokráte v pionýrském domě v Havlíčkových sadech, který je dobře veden, a odjíždí s ním na fotografický tábor. Se svým žánrovým snímkem rybářů v lodičce na Vltavě vyhrává fotografickou cenu Prahy.

V Mánesu probíhá výstava Co je člověk, poté se zde objevuje Steichenova Lidská rodina. Ale to už je rozhodnutá!

„ Pamatuji si, že mi bylo naprosto jasné, že fotografie je to, co chci dělat. A když už jsem uvažovala o střední škole, tak jsem věděla, že nechci jít na žádnou jinou než na grafickou v Hellichovce," říká a dodává „ smířila jsem se s tím, že malovat nemůžu, protože doma byla konkurence příliš silná, a tak jedinou cestou, která mohla naplnit mou touhu po vizuálním vyjadřování, byla fotografie."

Na chvíli se odmlčí a potom jakoby nerada zavzpomíná: „ Maminka mi však školu rozmlouvala, argumentovala tím, že tento obor není jen o fotce, ale o tom, umět se prosadit a že já to určitě nebudu umět… Dodnes jí vyčítám, že mě svou předpovědí, jakoby začarovala, protože se postupem doby ukázalo, že v oblasti komerční i promotion jsem úplně nemožná. Nicméně mně s přípravou na přijímací zkoušky pomáhala a kreslila se mnou…"

2.1. STUDENTKOU SPŠG

Hned první hodina na Střední průmyslové škole grafické v Hellichově ulici v Praze začala pro mladou adeptku fotografie trpkým rozčarováním.

„ Přišel učitel fotografie Götz a zeptal se: ‚Je tady někdo levák?' Přihlásila jsem se a on řekl: ‚No, krchňa, ty to budeš mít se mnou těžký, ty tu nevydržíš!' Dva roky jsem s ním neskutečně bojovala…" vzpomíná Libuše Jarcovjáková na neradostné zážitky.

A tak není divu, že studentku Jarcovjákovou přestává vysněná fotografie bavit, zadané úkoly odkládá na poslední chvíli, tvrdí, že chce studovat „něco" na filozofii.

Díky nové profesorce Heleně Pospíšilové- Wilsonové , o níž říká „ …že byla prvním člověk, který se díval na vizuální stránku

fotografie a podporoval studenty v jejich individuálním vidění," se zlepšuje a fotografie ji opět osloví tak, že výborně maturuje a její fotografická kolekce je dobře hodnocena.

Nanebevzetí (1968), ukázka práce ze střední školy

„Vždy jsem měla blízko k experimentálnímu pohledu na realitu,"svěřuje se a vysvětluje: "Jako maturitní práci jsem například fotografovala reklamu na vodotěsné hodinky. Na Arce jsem rozšroubovala objektiv a tím se mi podařilo vytvořit zoomový efekt, takže hodinky skutečně vypadaly jako když jsou ponořené do vody."

V té době ji v jednom čísle časopisu Fotografie zaujal Ralph Gibson.

„Jeho snímky v sobě měly kouzlo tajemství, takové, jak říkám, nezvědnosti a nedoslovnosti, které jsou pro mě ve fotografii velmi důležité," říká nadšeně a připomíná:" Pamatuji si, že mě ve Fotografii vždy oslovovaly snímky s prostorovou, nebo světelnou neostrostí. Pokaždé, když se na nich objevil nějaký prohřešek proti stávajícím kompozičním pravidlům a technickým požadavkům, který se velmi často považoval za chybu, tak jsem byla nadšená."

V tomto období zápasí se svým ostychem před lidmi, netroufá si konfrontovat tvář cizího člověka se svým aparátem Při školních portrétních cvičeních fotografuje jenom známé.

Po maturitě se nehlásí na FAMU, jako řada jejích kolegů, ale do Olomouce na filmovou vědu. Přijímací zkoušky sice udělá, není však na základě komplexního hodnocení přijata. Je jí nabídnuto studium na VŠB v Ostravě, kde může od září studovat obor elektroinženýr.

Pro mladou maturantku je to šok, z něhož se těžko vzpamatovává. Po třech měsících se rozhoduje, že si vylepší svůj kádrový profil dělnickou profesí.

Nastupuje do smíchovské hlubotiskové tiskárny Svoboda jako tiskárenská dělnice a stráví tam téměř čtyři roky.

2.2. V TISKÁRNĚ

Smíchovská hlubotisková tiskárna – tento neuvěřitelně zdevastovaný objekt plný výparů toluenu, je také světem galerky, alkoholiků, propuštěných vězňů… Dělníci se omámeně pohybují mezi tiskárenskými stroji, v průběhu směny si odskakují do hospody, pracují ve zničujícím cyklu – denní, odpolední, noční.

„ Pro mě ale mělo toto pracoviště úžasné kouzlo, protože zdejší prostředí bylo tak neintelektuálské a živelné ," svěřuje se Libuše, „ že se mně tam líbilo. Hned jsem se skamarádila s několika lidmi ‚znalými života'.

Celé toto období bylo jakousi radostí až do rána, non stop mejdanem. Pila se tam první liga. Po noční jsme v šest ráno zašli na takzvanou snídani, která se protáhla do desáté večerní, kdy jsme už zase nastupovali do práce, což někdy trvalo dva až tři dny.

Po jednom takovém morbidním kolotoči jsem najednou celý prostor svého pracoviště viděla jako kulisy šíleného dramatu, v němž se pohybují polomrtvé osoby," vzpomíná.

Tak začala na nočních směnách fotografovat.

„Cyklus Noční směna vznikl zhruba v rozmezí čtrnácti dnů, v intenzivním krátkém období, kdy jsem, myslím, měla dva týdny nočních za sebou", upřesňuje.

Z cyklu Noční směna (1974)

Někdo z protagonistů cyklu se snímky „pochlubil“ na patřičných místech a ZV KSČ usoudilo, že fotografie diskreditují tiskárnu. Tím fotografování definitivně skončilo.

Takže o tom, zda by vznikly ještě zajímavější záběry, anebo zda by se autorce podařilo ztvárnit toto téma hlouběji, lze už jen spekulovat.

Když se zajímám, proč při nočních směnách fotografovala aparátem 6x6, dovím se, že v té době, byly k dostání čtyřstovky Ilfordy, které, jak vyzkoušela, se mohly exponovat jako osmistovky,

a tak se na ně za stávajících světelných podmínek dalo v provozu dobře fotit.

„Navíc na mě čtvercový formát působí uklidňujícím dojmem, proto je podle mě ideální na dramatické věci. Líbilo se mi, že je s nimi v rozporu," vysvětluje a dodává " v tiskárně všechno mělo svůj ustálený pomalý rytmus, nikdo tam nelítal, takže nehrozilo, že bych snímky technicky nezvládla. Sice už jsem měla Asahi Pentax, na nějž si zde vydělala, ale nafotila jsem s ním v provozu snad jen 2nebo 3 kinofilmy. Vůbec jsem se v tom formátu nemohla vyjádřit.

„Celou tuto šílenou divočinu," jak své tiskárenské období Jarcovjáková také nazývá, zvládla díky tomu, že byla mladá, dokázala se včas stáhnout, zregenerovat a potom se znovu vrátit, uměla se na svou dočasnou práci podívat s potřebným nadhledem a fotografování se jí stalo zpáteční jízdenkou z bizarního prostředí, které ji mohlo stáhnout ke dnu.

Po ukončení práce v tiskárně se stává fotografkou na Ústředním výboru československé tělovýchovy a sportu v Praze. Tragikomické na tom bylo, že přestože měla nejvyšší vzdělání v oboru, nikdy se k žádnému fotografování nedostala. Maximálně mohla vypomáhat v laboratoři. Během téhož roku se připravuje na své první zkoušky na FAMU. V té době také zjišťuje, že neumí žít mezi normálními lidmi, kteří chodí do kanceláře, mají rodinu a žijí si svůj pohovkový život…

„ Vůbec jsem se mezi ně nedokázala vejít, dostala jsem se do osobní izolace, s nikým se nestýkala a komunikovala s ostatními pouze o pracovních záležitostech. Když jsem tuto situaci později zpětně analyzovala, dospěla jsem k závěru, že jsem se pravděpodobně dostala do hluboké deprese, o níž jsem tenkrát nevěděla…"

A tak se vrací zpět do tiskárny, kde je rozhodnuta vydobýt si doporučení ke studiu. Ale už tam nesmí fotografovat a už se tam necítí jako předtím.

Od odchodu z tiskárny v roce 1975 až do přijetí na FAMU dělá uklízečku, nějakou dobu nepracuje, pak zase uklízí, a to v takových intervalech, aby ji nemohli zavřít jako příživnici. Přitom samozřejmě fotografuje…

„Můj život v té době se podobá životu Jáchyma Topola. Oba jsme se pohybovali ve stejných smíchovských prostorách, jenže jsme se neznali. Pracoval v pekárně, kam jsem jezdila za svým přítelem, dělal kotelníka, já své uklízečské joby…," vzpomíná

2.3. NA FAMU

Libuše Jarcovjáková má zřejmě prim v tom, že ačkoliv třikrát po sobě udělala přijímací zkoušky na Famu, byla k vůli svému komplexnímu hodnocení přijata až po složení třetí zkoušky.

Ale na tu první nikdy nezapomene. Kvůli ní se jí zúčastnila i tajemnice městského výboru KSČ, která naprosto rezolutně prohlásila, že se na školu nedostane. Když jí Jarcovjáková správně odpověděla na řadu záludných otázek, soudružka tajemnice prohlásila, že právě to ukazuje, z jakého je prostředí a jaký je to živel…

Členové komise A. Fárová, prof. Skopec, a prof. Brok byli tím, u čeho nuceně asistovali naprosto šokováni, ale Jarcovjáková tentokrát přijata nebyla.

(Učitel kresby na Vysoké škole umělecko průmyslové v Praze Vladimír Jarcovják se po roce 1968 nepohodl s tehdejším dosazeným kvestorem v otázkách vztahu ideologie a umění, která později ze strany soudruha kvestora přerostla ve velkou osobní nenávist. Kvestorova manželka, která měla v té době na starosti kulturu MV KSČ v Praze 1, osobně dohlédla na to, aby se Jarcovjákova dcera nedostala na FAMU.) Libuše Jarcovjáková se přesto nevzdala a na třetí pokus zvítězila …

Když se po dlouhé době dostane na FAMU, zjišťuje, že má problémy s disciplínou.

„V pětadvaceti letech a po praxi v tiskárně už jsem byla někde jinde, než mladší studenti. Všechna zadání jsem dělala pozdě, takže jsem je nakonec spíchla horkou jehlou. Navíc jsem žila svým bohémským životem, který se dal těžko skloubit se školou. K tomu všemu se moje snímky nikomu nelíbily, tomu jsem nerozuměla, protože jsem byla přesvědčená, že jsou dobrý," vzpomíná.

Ale přece jenom získává fundovaného rádce.

Než Libuše nastoupila na FAMU podepsala Anna Fárová

Z cyklu Romové (1977-84)

Chartu a už nesměla učit. Bez ohledu na to ji kontaktovala a chodila k ní domů se svými fotkami.

„Byla jsem ráda, že mám člověka, který mě podporuje.V době, kdy většina lidí neměla odvahu se jí ozvat, mně nejvíce radila ona a upozorňovala mě na věci, které jsou pro mě typické…“

… pak se na chvíli zamyslí a řekne s upřímností sobě vlastní:“ Ale u mě to nebyla otázka odvahy, ale toho, že jsem o tom

nijak nepřemýšlela…“

Většina těch, kteří se vymykají ustáleným úzům, mívá problémy, a tak není divu, že je má i studentka Jarcovjáková.

Nerozumí si Pavlem Štechou, který některé její snímky rezolutně odmítá.

A co ostatní? zajímám se.

Libuše se pousměje a vypráví:„ Profesor Šmok se na mě díval jako na exota a byl na mě strašně hodnej. Jaroslav Krejčí měl pro mě neskutečné pochopení. Myslím, že i Štecha mě měl docela rád a že vina byla na mé straně. Ze všeho jsem vyklouzávala jako had a každou věc odevzdávala na poslední chvíli, už jsem zkrátka nebyla ten správný student.“

2.4. PARALELNÍ PROJEKTY

Během školy nafotografovala řadu důležitých projektů, které stále považuje za dobré.

„ Jsou to Flámy, naprosto intuitivně, aniž bych viděla fotky Iren Stehli, jsem začala fotografovat Romy.,“ vzpomíná.

Když ji ve škole sdělili, ať je nefotí, že to dělá Koudelka a že nemá šanci, byla konsternována.

„ Říkala jsem si, že přece není možné, aby jedno téma bylo doménou jednoho fotografa. Mě romské prostředí a vztahy v této komunitě fascinovaly, jezdila jsem za nimi na Slovensko…“

Reagovala po svém, fotografovala si je dál, ale snímky ve škole neodevzdávala.To byly paralelní projekty, které si dělala pro sebe.

„Přestože jsem byla ohromně nedisciplinovaná, byla pro mě fotografie ponornou řekou. Neustále jsem fotila témata, k nimž jsem

Z cyklu Romové (1977-84)

se v průběhu doby vracela. Dělala jsem je po svém, svým vizuálním jazykem.

Nedávno jsem si na internetu prohlížela diplomovou práci Víta Šimánka o Romech a zjistila jsem, že v ní mám kromě Koudelky nejvíc fotek a že jsou úplně jiné než snímky ostatních. Zpětně jsem si uvědomila, že je jedno, jak na mě kdo kdy reagoval a že nejdůležitější je, že mě negativní reakce a nepochopení od focení neodradily…"

„Jarcovjáková ve svých fotografiích usilovala o zachycení přízračné atmosféry a o tlumočení vlastních, slovy těžko popsatelných vizuálních zážitků. Vnesla do tohoto tématu nový svěží pohled natolik vzdálený od prací ostatních autorů, kteří u nás ještě v 70.letech v duchu humanistické fotožurnalistiky." (1)

Na chvíli se odmlčí a potom řekne: „Jsem přesvědčena o tom, že fotoaparát sehrál v mém životě klíčovou roli jako zpáteční jízdenka z nejrůznějších situací i jako nástroj, který mně umožňoval přiblížit se k lidem , ale zároveň se od nich i oddělit…"

Libuše Jarcovjáková musí ještě překonávat svůj dlou-

hodobý handicap – strach z lidí.

V jejím prvním souboru, nazvaném O ničem, se již lidé, alespoň sporadicky, objevují. Nicméně snaha „dostat je do záběru", to bezesporu je. Součástí cyklu je snímek stařenky, sice vyfocené zezadu, ale i lidé, které pozoruje z okna, klučina stojící u maringotky.

„Živá fotografie mě lákala," vypráví, „svůj ostych před lidmi jsem se snažila překonávat od čtvrtého ročníku na grafické. Postupovala jsem přitom po malých krůčcích. Vyfotit malého kluka nebylo tak těžké jako konfrontovat se s někým dospělým. Stařenka a lidé z nadhledu byli moji známí…"

Tiskárna byla prvním prostředím, kde se tohoto studu postupně zbavovala, a získala svůj rukopis…

„ Ten se samozřejmě pohyboval na pomezí tehdejší snesitelnosti, technicky byl problematický, což v té době, kdy se preferovala ostrost a brilantní tonalita, bylo téměř nepřijatelné.

Jenže já jsem to tak viděla a nepřipadalo mi, že se moje snímky liší od ostatních. Byl to můj způsob vyjadřování," říká přesvědčivě.

Libuše Jarcovjáková používá netradiční a působivé prvky zobrazení a nepatří mezi vyznavače technicky perfektních snímků. Její subjektivní fotografický projev je záznamem momentálního citového impulzu, k němuž dochází při soustředěné práci s realitou.

Na FAMU promuje v září 1982 a shodou okolností získává další prvenství, je první na akademii kdo skládá státnice z marxismu leninismu

Když se na studium dívá s odstupem doby, lituje, že si ze školy neodnesla více. Myslí že pro její spolužáky a další studenty byla FAMU mnohem větším přínosem než pro ni, protože lépe komunikovali s profesory, k zadaným pracím přistupovali

Ester Krumbachová

odpovědněji a hlavně byli mladší a nebyli tolik zatížení životními zkušenostmi. Na druhou stranu vysoce oceňuje, že se zde setkala s řadou výborných profesorů a studentů, kteří jsou dodnes jejími přáteli.

2.5. VZORY A UČITELÉ

Jejími vzory jsou Robert Frank a Diana Arbus. A proč zrovna tito dva fotografové?

„Každý nich je trochu jiný, spojuje je kamarádství, oba žili ve stejné době v New Yorku a jsou vrstevníci. Diana Arbus začínala podobně jako Frank také s kinofilmem a s podobnými tématy.," vysvětluje.

A co na její práci nejvíce oceňuje?

U Arbusové oceňuje její hluboký vhled do člověka a to, že z

jedné fotky dokáže vytvořit úžasný příběh. Má ráda její portréty. Vždy jsou pro ni výpovědí o vztazích, který se vytvářely mezi ní a fotografovaným. Ale až z jejího životopisu se dověděla, že nevznikaly náhodně a že ji stálo hodně úsilí, aby si pro ně vytvořila optimální podmínky.

„K tomu jsem se já nebyla nikdy schopna dopracovat," přiznává.

Moc se jí líbilo, že Diana Arbus fotila na formát 6x6, potvrdilo se jí její přesvědčení, že čtverec vytváří vhodný prostor pro tento druh fotografie a že navíc poskytuje velké kompoziční možnosti. Ujistila se, že jde správným směrem.

A čím ji zaujal Robert Frank?

U Franka ji fascinuje jeho pojetí světa a také to, že fotí kromě lidí hodně předmětů a situací. Líbí se jí jeho kniha Americans a pozdější období po éře, kdy hodně filmoval a kdy už se zdálo, že nebude fotografovat.

Také ji zaujaly jeho experimentální věci s písmem a diptychy…

„Ať fotil cokoliv, jeho fotografický jazyk mě vždy oslovoval. Ačkoliv jsem o něm psala diplomku, mám všechny jeho knihy, viděla jsem v Londýně jeho velkou výstavu, tak o jeho životě vím méně, než o Arbus, o níž vyšla velká monografie," říká.

Snímky Diany Arbus a Roberta Franka považuje za osobitou výpověď o lidstvu jako takovém.

„O lidech řekli ve zkratce vše, co se o nich vypovědět dá. Oba zobrazovali člověka stejným způsobem, ale každý to ve svých snímcích dělal úplně jinak," konstatuje.

Z domácích autorek to byla Ester Krumbachová a Anna Fárová, čím ji ony ovlivnily?

„Ester byla typem totálního tvůrce v jakékoliv kulturní

oblasti - výtvarné, psaní , ve filmu, měla vždy originální nápady, postřehy i výrazy. Byla hotovým gejzírem nápadů. Krásně mluvila, měla neobvyklé příměry a nekonformní jednání. Nepodobala se nikomu, koho jsem znala. A když se dívala na moje fotky, konkrétně na Noční směnu, tak mě obrovsky podpořila. Řekla mi z toho nesmíš vyhodit ani list, to je strašně důležitý, a když se to nikomu nebude líbit, tak buď šťastná, žes to udělala, že to máš," vzpomíná.

Libuše Ester Krumbachovou často fotografovala. Její zajímavé a charakteristické portréty z různých období jejího života byly použity v dokumentu Věry Chytilové Pátrání po Ester.

Přestože hodně scén ve filmu bylo vyloženě postaveno na portrétech Libuše Jarcovjákové, které byly pro osmdesátá léta, v nichž se jí nelehce žilo, klíčové, nebylo v titulcích filmu ani uvedeno, kdo je jejich autorem….Zvyk takhle zacházet s fotografiemi a právy jejich autorů se u nás za léta nezměnil. Pouze na plakátu k filmu, na němž je její snímek s kočkou u okna, je uvedeno: " Ústřední foto: Libuše Jarcovjáková"

„Po roce 1990 měla Ester najednou spoustu kamarádů, ale v těch 80.letech jí bylo těžko…," vzpomíná a dodává „měla jsem ji ráda, obdivovala ji a brala ji vyloženě jako učitele. Její názory byly pro mě podstatné. Přestože nebyla člověkem, který by měl přehled o tom, co se děje ve fotografii, měla takovou intuici, že všecko co mi říkala, si pamatuji do dneška, protože to mělo hlavu a patu a strašně mi to pomohlo . Stýkaly jsme se spolu až do její smrti."

U Anny Fárová se naučila jednu důležitou věc – dělat selekci svých prací.

„Anna často uplatňovala při výběru snímků velmi jednoduchá hlediska.," vysvětluje :" Zjišťovala, co je spolu spojuje. Například přišla na to, že u jednoho mého cyklu to je sada gest. Při

výběru fotografií postupovala tak, že slabší obracela lícem dolů, takže se kolekce vytvářela „přirozenou selekcí". Slabší fotky prostě vypadly."

Vídáte se ještě? zajímám se.

„Od roku 1977 do roku 1985 jsme spolu bývaly hodně často. Než jsem se vystěhovala, vedly jsme spoustu debat, které pro mě byly velmi poučné. Anna měla také obrovskou knihovnu s unikátními fotografickými knihami , k nimž by se člověk v té době v Praze těžko dostal," pak se zamyslí a dodá: " Po mém návratu už to nebylo ono. Stala se slavnou a žádanou, měla moc práce. Později se odstěhovala do Slavonic. Neviděly jsme se řadu let. Pro mě však zůstala důležitým učitelem.

Na kterém výběru tvých snímků se Anna Fárovová například podílela?

„Podílela se například na selekci fotek, které byly vystaveny v Činoherním klubu, to jsou ty snímky z hospod, u nichž mi pospojovala fotografie, na nichž se objevují gesta rukou, která je provázejí…"

Sporadickým, ale dobrým Libušiným rádcem byl i její otec, akademický malíř Vladimír Jarcovják.

„Toužila jsem po tom, aby táta moje fotky zhodnotil, ale přimět ho k tomu bylo obtížné, byla to doslova trnitá cesta… Například říkal: , …podívám se na to, ale až si uklidíš pokoj…', vzpomíná a vypráví: "Jakmile spatřil na snímku nevyretušovanou ťupku, už se na něj dál nechtěl dívat.

Nicméně se mně ho několikrát podařilo přesvědčit. Potom to bylo fajn, protože mé snímky chápal, a když konečně něco řekl, bylo to pro mě důležité. Jednou mně dal neocenitelnou radu: ‚Choď fotografovat na místa, kam se nesmí chodit…'

Kontakt s ním nebyl až do jeho smrti před dvěma roky, jedno-

duchý, takže mě mrzí, že jsem si z něho mohla vzít daleko méně než byl jeho potenciál…“

2.6. JAPONSKÉ INTERMEZZO

Když spolužačka ze základní školy pozve Libuši Jarcovjákovou do Japonska, trvá to řadu nekonečných měsíců, než se tam skutečně dostane.

Poprvé byla její žádost o povolení cesty do Japonska zamítnuta. Podruhé si ji zavolali dva pánové, kteří jí sdělují, že bude smět samozřejmě jet, když jim poví něco o A. Fárové.

„Odpověděla jsem,“ vzpomíná, „ že jim o paní A. Fárové povím cokoli, protože to je úžasná žena, která rozumí fotografii a je pro mě velkou učitelkou.“

To se pánům moc nezamlouvá, a tak to zkoušejí odjinud. Vědí, že se Libuše pohybuje v nejrůznějších prostředích, mezi něž patří také hostince,takže sondují, co se tam dělá a říká.

Její odpověď: „ Sedí se tam a povídá. A když to chcete vědět, tak si tam běžte sednout,“ je neuspokojuje.

„Vyklouzla jsem z toho tak,“ říká „ že mně nenabízeli ani žádnou spolupráci.“

A protože se nechce vystavovat žádnému riziku vydírání rozhoduje se, že do Japonska nepojede…

Když se náhodou po roce a půl o této záležitosti zmíní před jedním svým známým, poradí jí, aby napsala dopis řediteli jedné banky, s nimž se zná, a uvedla v něm, že je studentka a chce v této zemi fotografovat… „Když od něho dostaneš devizový příslib, policajti tě už pustí,“ zdůraznil.

A skutečně.

Konečně získává šestnáctidenní devizový příslib na cestu

do Japonska. Když uvážíme, že cesty trvají 10 dnů, zjistíme, že je to nereálná provokativní nesmyslnost.

Již při odjezdu jí bylo jasné, že se v určeném termínu nevrátí. Jenže netušila, že její kamarádka, než k ní doputuje, po třetím porodu těžce duševně onemocní. Tím také přichází o všechny finanční rezervy, které si u ní ukládala, když doma řadě Japonců pomáhala připravovat různé materiály a vyřizovat úřední záležitosti.

Nakonec v Japonsku zůstala šedesát dnů, chodila po ulicích a fotila a fotila. Třináctkrát se tam stěhovala a vše zvládla díky laskavosti mnoha lidí.

„Nejdůležitější ale bylo," zdůrazňuje Libuše," že jsem se dostala do rodiny japonského designera Katsu Yoshidy, který mně přislíbil, že když mu přinesu nějaké snímky, které zde udělám, že se na ně rád podívá."

Jenže kde je udělat?! Přes kamarády se seznámila s Věrou Čihákovou-Noshiro, s níž si sice vůbec nerozuměly a Libušiny fotky ji nezajímaly, ale ohromně jí pomohla kontaktem na ekologické zemědělce, kteří měli na okraji Tokia hospodu, kde měli svou temnou komoru, využívanou občas také jako noclehárnu.

V těchto polních podmínkách nazvětšovala patnáct fotek a jela je ukázat Katsu Yoshidovi.

„Dodnes vidím, jak si je velmi překvapeně prohlíží. Zalíbily se mu a spřátelili jsme se. Díky němu jsem několikrát objela svět a ještě dvakrát navštívila Japonsko. Později jsem tam v jednom období pracovala jako komerční fotografka. Podruhé jsem si tam fotila deník," vypráví.

Japonsko ji tehdy okouzlilo, obdivovala japonskou estetiku, design, architekturu. Neviděla nic negativního…

Katsujuki Yoshida a já, Tokio (1989)

Při návratu domů si myslela, že ji zatknou, ale sebrali jí „ jenom“ pas…

Soubor snímků, který se líbil Katsu Yoshidovi, se doma velmi nelíbil paní Fárové.

„ Říkala, že přece nemůžu ukazovat takové fotky, když nikdo nemůže cestovat … Vyložila jsem si to tak, že jsou moc turistické… Dnes si myslím, že působí klidně, učasaně, jsou velmi intimní a zobrazují Japonsko takové, jaké tehdy bylo.Toužím po tom, abych se tam nyní po třiceti letech mohla podívat znovu a opět tam dva měsíce chodila a fotila…,“ svěřuje se.

3. LIDÉ NA OKRAJI

Jedním z řady důvodů, proč se Libuše Jarcovjáková zajímá o menšiny, je skutečnost, že i ona sama k jedné takové minoritě patří. Je totiž levák, a tak, jak mnohdy uvádí, ji zajímají lidé, kteří jsou jistým způsobem znevýhodněni už když přijdou na svět, protože jsou jiní. A z vlastní zkušenosti ví, jak se někteří představitelé majoritní společnosti dovedou k těm, kteří se, byť

jen nepatrně, liší od ostatních, nepřiměřeně chovat. Někdy to vypadá, že podobné chování ve společnosti lidí přežívají jako reziduum z říše živočichů, kde se každá odlišnost od stáda trestá vyobcováním takového jedince ze společenství, což většinou představuje jeho skon.

Myslím si, že veřejnosti je třeba neustále připomínat, že lidé a lidská společenství, která jsou jiná než my, JSOU TAKÉ LIDÉ A LIDSKÁ SPOLEČENSTVÍ. A proto je třeba k nim také tak přistupovat a respektovat je a nedívat se na ně jako na lidi, kteří jsou na okraji společnosti i našeho zájmu.

Domnívám se, že Libuše Jarcovjáková sehrála svým dílem v této oblasti nemalou roli. Ale nemohu si odpustit konstatování, že by sehrála ještě větší, kdyby k tomu měla více možností.

Musíme však také připustit, že všechny minority, které Libuše Jarcovjáková svým neotřelým individuálním subjektivním pohledem zobrazovala pro ni také byly pestrobarevnou duhou na šedém nebi normalizace.

3.1. ROMOVÉ

První snímky Romů pořizuje na jejich plese v roce 1977, o němž se náhodně dovídá z plakátu. Jakmile se tam objevuje s fotoaparátem, všichni se chtějí nechat vyfotit a dávají jí adresy, kam má snímky doručit. Fotografuje je všechny na stejném místě a v průběhu snímání si uvědomuje, že vlastně podvědomě vytváří konceptuální dokument.

Odpoledne se rozhodla, že na ples pojede, večer fotila, vše šlo samospádem, takže na nějaké detailní promýšlení cyklu nebyl čas. Nicméně fotky rychle udělala a rozvezla do jednotlivých bytů v Praze od Smíchova přes Vysočany a Žižkov. Předává Romům snímky, „odfocuje“ miminka a navazuje tak s nimi neformální styky.

Romský oddíl (1977), dosud nepublikovaný cyklus

Romové Jarcvovjákovou fascinují, zrovna tak jako lidé v tiskárně ...

„ Já jsem také byla odstřeďováná z běžné společnosti, protože jsem se nechovala jako normální občan, tak mě logicky tyto skupiny, které si žily svůj život posvém, přitahovaly. Všechny minority jsou citlivé a vycítí, zda s nimi jednáte upřímně a na rovinu a nevidíte je jako osazenstvo zoo," vysvětluje.

Libuše Jarcovjáková je pro Romy důvěryhodnou osobou. Stává se téměř součástí jedné rodiny, s níž jezdí na Slovensko za příbuznými do Levoče, kde jejich společenství fotografuje…

Další snímky pořizuje na dětských romských táborech, které pro ně pořádá pár nadšenců v čele s filozofem, disidentem a pozdějším chartistou doktorem Zdeňkem Pincem.

Romský oddíl (1977), dosud nepublikovaný cyklus

„Zúčastnila jsem se asi tří táborů, ale vždy to bylo specifické, náročné a dobrodružné. Dodnes jsem snímky z nich nezpracovala, protože děti byly tak krásné, že už samy o sobě byly estetickou hodnotou a připadaly mně méně autentické než snímky z romských rodin," říká a dodává „taky na ně během doby dojde, protože to je důležitá výpověď nejen o tomto etniku, ale také o pokusu probudit u malých Romů ctižádost a ambicióznost, které byly cílem těchto táborů a sledovaly zlepšení postavení romské minority ve společnosti."

Romský oddíl (1977), dosud nepublikovaný cyklus

Přestože ji už na FAMU od tohoto tématu, které je "doménou jiných," odrazují, Libuše je neústupná, věří si a jde za svým… Při jedné z cest, které realizovala se spřátelenou romskou rodinou do Levoče v osmdesátých letech, vystupuje najednou v Lipníku nad Bečvou z vlaku, užaslým Romům sdělí, že nechala doma zapnutou žehličku, a vrací se zpět do Prahy.

" Tenkrát jsem intuitivně vycítala, že tam nesmím. Jestli to bylo odůvodněné dodnes nevím," svěřuje se.

Ale Romové jsou jejími srdci blízcí. Po jedenadvaceti letech se za nimi opět vrací a nachází tam i stejné rodiny, které před lety fotografovala.

Přivezla jim spoustu fotografií a byla překvapená, jak si ji pamatují. Když dostali snímky všichni za ní chodili a ukazovali jí, že na fotce jsou jako malí a tedˇuž jsou najednou dospělí.Při poslední návštěvě jí jeden z nich ironicky řekl:' Tak zas až za 10 let, jo?

, „A já mám pocit, že to tak bude. Uplynulo téměř opět 10 let a pořád mám chuť jet tam" znova. Možná by v těch časových odstupech mohl vzniknout zajímavý cyklus," říká.

Když jsem srovnávala oba soubory z Levoče (Levoče I z roku 1977 a Levoče z roku 2000), tak mně první připadal rozvernější

než druhý, svěřuji se Libuši.

„To je tím, že už nepijou," dostává se mi vysvětlení, které pokračuje" v osmdesátých letech se tam strašně pilo, protože měli peníze a všechno bylo pod těžkým příkrovem alkoholu, jak jejich, tak mým. Nyní je tam devadesát procent nezaměstnaných a není tam ani kapka alkoholu, takže ta rozvernost je pryč. Kolem roku 2000 na tom byli hodně bledě, jak jsou na tom nyní nevím."

Ale zdá se, že jí to nedá a přece jenom se za nimi vypraví, aby, i když fotografování a pobyt mezi nimi je velmi náročný a namáhavý, zjistila, jak na tom opravdu jsou.

V budoucnu by o nich ráda připravila knihu, v níž by Romy ukázala v celém komplexu- nejen s fotografiemi, ale i s nahrávkami jejich písní, filmem z jejich života…

Z cyklu Vietnamci v CSSR (1982-84)

3.2. VIETNAMNCI A GAYOVÉ

Oba cykly o vietnamské i gay menšině přesvědčivě dokumentují, že Libuše Jarcovjáková nebyla fotografujícím reportérem, ale že se byla důvěryhodnou součástí obou komunit. Studentka FAMU se stala lektorkou českého jazyka a spřátelila se s Vietnamci, kteří nám přijeli poskytnout pomoc, o niž nikdo nestál. Libušiny snímky zachycují jejich radostné očekávání, zklamání i pozdější izolaci

„Pro mě to byla brigáda, která mě od počátku přitahovala jako fotografické téma. Navíc mě vždy zajímala Ázie a lákaly menšiny, takže jsem tuto práci vzala. Nakonec se ukázalo, že je

Z cyklu Vietnamci v CSSR (1982-84)

to výborně placený job od osmi do jedné, který je navíc nejen atraktivní, ale má i jisté prvky dobrodružnosti.“, vzpomíná

Lektoři neměli k dispozici žádný výukový materiály ani učebnice a sešity, takže se domlouvali rukama nohama, protože neuměli ani slovo vietnamsky a Vitnamci nerozuměli češtině. Přesto se dokázali domluvit a sblížit. Vietnamci je brzy začali zvát na čaj, oslavy narozenin a svátků.

Libuše Jarcvjáková je od počátku fotografuje, vyhovuje jejich přání i stylu, a tak mohou domů posílat snímky, na nichž jsou rozesmátí, pěkně oblečení nebo stojí před nějakým cizím autem. Tím se je ještě více získává… Byla pro ně učitelem a kontaktní osobou, která jim dávala najevo své sympatie a oni ji zvali k sobě na návštěvu, takže měla možnost poznat i jejich všední život a podívat se do jejich pokojů, i když se zrovna nekonaly žádné oslavy.

Z cyklu Vietnamci v CSSR (1982-84)

Jednou ji ve čtvrtek pozvali na oslavy s tím, že se budou konat příští sobotu. Příští sobota pro ni byla za týden, takže nepřijela v tu sobotu, co mysleli oni, ale až příští týden, kdy ji nečekali.

„Když jsem k nim přišla, všichni spali, všude šílený binec, takže jsem takhle neohlášeně vstoupila do jejich dne, v němž nic neoslavovali, „ vybavuje si Libuše.

Svou zvláštní atmosférou mě zaujal snímek Vietnamců s půllitry.

„Ten je z oslavy narozenin," říká Libuše a dodává, že Vietnamcům chybí nějaký enzym na štěpení alkoholu. Když sem přijedou a poprvé se napijí, tak zfialoví. Jednou jsme společně oslavovali ukončení tříměsíčního kurzu v hospodě, všichni si dali pivo a já jsem vyděšeně zírala do obličejů deseti fialových

T-club (1983-85)

Vietnamců… Nováčci přijíždějí vylepaní, ale na tomto snímku je vidět, že už to jsou mazáci. Tenkrát bylo krásné světlo, takže z oslavy mám spoustu pěkných záběrů…“

Čím víc Vietnamci uměli česky, tím hůř snášeli český rasismus. Když se později dostali do práce, kde zjistili, že se k nim chovají neskutečně nadřazeně, další skupiny ztrácely motivaci učit se česky.

„Po třech až čtyřech letech vytvořili šedou ekonomickou zónu. Naučili se spoléhat sami na sebe, začali šít džíny a postavili se na nohy úplně jiným způsobem, než se předpokládalo. Pracovali sice v továrnách, ale vytvořili si komunity, které vydělávaly slušné peníze. Z nich se rekrutovali první, kteří tady začali obchodovat…“ vysvětluje.

Libuše Jarcovjáková se svými vietnamskými studenty pracovala čtyři roky až do svého odjezdu do Západního Berlína.

T-club (1983-85)

Díky kamarádovi – lektorovi vietnamštiny – se Libuše Jarcovjáková dostává do Téčka, klubu pro čtyři procenta, který není veřejnosti přístupný. Je jím okamžitě okouzlena. Připadá si jako v kabaretu, taková je tam atmosféra. Pozoruje, poslouchá a žasne, že v socialistické společnosti existuje takové místo, v němž se lidé mohou chovat tak svobodně.

„… Křečovitý smích i opravdové slzy. Hlubokomyslné rozhovory i povrchní koketerie. Vztahy na jednu noc i láska na celý život. Krásní mladí muži, krásné mladé ženy, vykroucená „béčka" i seriozně vypadající pánové, co si odskočili od rodiny. Fotbalistky, číšníci, taxikáři a nejspíš i estébáci. Prodavači z drogerie, poštmistr a vlakvedoucí. Noční práci tu končívaly holky z Jalty, bilancují, kdo vydělal kolik mařen, co ty bláznivý Íčka a nechutní Vepři (Italové a Němci). Čumilové nejsou vítáni, vyhazovač Ivan – ten to dobře pozná. Tam dole zná každý každého. Kobylí hlava, paní Baňatá, Sklenářka, Citrónek, Batoh, Paní Blele- ti všichni jsou tu téměř

T-club (1983-85)

denně. Patří k inventáři tak jako černá díra krbu s umělými poleny…“ (2)

Autorčin výstižný text, který je vtipným a poetickým průvodcem k jejím snímkům, nám s laskavostí a pochopením přibližuje atmosféru, která v T-clubu tehdy byla , i ty, kdož byli jeho štamgasty. (Bez zajímavosti není, že L.Jarcovjáková je autorkou několika novel, které leží v její zásuvce a čekají na dokončení. Pozn. JH)

T-club (1983-85)

Touží po tom, aby v Téčku mohla fotit. Samozřejmě dlouho trvalo než tam mohla začít chodit bez doprovodu kamaráda.

Začala T-club navštěvovat denně tak dlouho, až ji tam začali pouštět samotnou, získala si důvěru této uzavřené společnosti a mohla tam začít fotit.

„A taky to stálo spoustu vypitého alkoholu a mnoho probdělých nocí., ale nakonec se to povedlo," konstatuje.

A jak získávala jejich důvěru? Především je dobrou naslouchačkou.

„ A když se někdo potřebuje někomu svěřit a vidí u něho porozumění, vzniká jistý druh přátelství. Pak příjde chvíle kdy se ozve:,vyfoť nás! -já jsem u sebe měla foťák pořád, najednou toho vyfoť nás a postupně příbývalo," vypráví.

Gayové jí důvěřují. Libuše jejich důvěru také nikdy nezklame. Když jednou byla větší skupina homosexuálů, pozvaná na bezpečnost, aby si prohlídli fotky, které mají v archivu, byli na vážkách. Nejdříve si někteří mysleli, že to jsou její snímky. Pak se zjistilo, že tam estébáci tajně fotili.

„Řada lidí mně tehdy řekla, že hned poznali, že snímky nejsou ode mne," říká.

Téčko

Traduje se, že jsi snímky odmítla poskytnout policii snímky i v případě vraždy jednoho návštěvníka, který se vracel z T-clubu? je to pravda?

„Je, a bylo to obrovské dilema, k jehož vyřešení mně pomohla šťastná náhoda. Ten den jsem měla u sebe dva úplně přeexponované filmy," vzpomíná, „na nichž nebylo nic poznat, takže jsem z toho vybruslila. Odevzdala jsem jim dva naprosto nepoužitelné filmy, lépe řečeno totální černé pruhy s tím, že z toho nemůžu nic udělat. Tím jsem se z toho vyvlíkla a už mě nikdy neobtěžovali."

Libušiny návštěvy této svérázné a vtipné společnosti, v níž

to někdy vypadalo, jak říká- jako ve zrychlené grotesce, kde jeden gag střídá druhý…, končí jejím odjezdem do Západního Berlína.

4. BERLÍNSKÁ ANABÁZE 1

Už zde nemůže vydržet a chce odejít do zahraničí, někam, kde je, jak říká, „větší rybník," ale nechce emigrovat, protože by si zavřela cestu zpět. Rozhoduje se pro fingovanou svatbu. Přes kamaráda získá v Německu „ženicha". V březnu 1983 zažádá o povolení k vystěhování do Západního Berlína , ale procedura, která má trvat půl roku, se protahuje na více než dva roky.

Za tu dobu se řada věcí změní. Připravené kontakty jsou přerušeny, „ženich „ se odstěhoval do Hamburku.

„ V Hamburku jsem za žádnou cenu žít nechtěla," vypráví, „takže jsem se s „manželem" viděli při svatbě a potom v Hamburku, kde mně půjčil občanku, s níž jsem si šla vyřídit papíry, a kterou jsem mu pak vrátila," vzpomíná.

Od té doby se až do rozvodu, který proběhl před čtyřmi lety, neviděli. Zapomněli se totiž rozvést….

V Berlíně ji porazilo auto, nemůže chodit a zůstává bez prostředků.

Pak se našla „kamarádka kamarádek", která jí s úsměvem a ochotně půjčovala peníze. Libuše naštěstí včas přišla na to, že se jedná o dealerku, která počítá s tím, že jí propašuje „něco" z Amsterodamu.

„Rychle jsem z toho vycouvala, ale měla jsem u ní dluh a dlužila jsem 5000 marek nemocnici," vzpomíná.

Libuše se vrací se do Československé socialistické republiky, kde konečně dořešuje záležitost s vystěhovaleckým povolením. V květnu 1985 přijíždí do Berlína.

Učí se intenzívně německy.„ Ale každá moje věta byla s otazníkem, protože jsem nevěděla, zda mi rozumějí, byly to docela nervy," říká.

Aby získala alespoň nějaké finanční prostředky, tu a tam uklízí. Za den si vydělala 30 marek a žila z toho další tři dny. Nakonec se na ni štěstí přece jenom usměje. Dealerka, od níž si půjčovala peníze, jezdí na řadu měsíců do Thajska a přenechává jí po tu dobu zdarma svůj byt.

„Dům, v něž byl byt, se nacházel v Kreuzbergu u berlínské zdi a zvolna se rozpadal. Vypadalo to tam hůř než v zanedbaném baráku na Žižkově. WC na chodbě, topilo se briketami," vysvětluje a připomíná „bydleli tam samí cizinci, ani jeden Němec. Lidé tam oproti nám žili ve velmi skrovných podmínkách. Kreuzberg byl takovou alternativní částí Západního Berlína a pozvolna se měnil turecké město.Objevily se tam malé a svépomocí vybudované kavárničky, bazárky, ale i krčmy."

V blízkosti berlínské zdi, na niž téměř dosáhla, doléhá na Libuši s velkou intenzitou smutek, stres, momenty beznaděje.

Všechny tyto pocity také doslova vyzařují z jejího Berlínského deníku, který neustále doplňuje novými a novými záběry. Aparát je jí tichým společníkem, do něhož s neobyčejnou pečlivostí a důvěrou vkládá své momentální pocity.

Redaktoru Petru Vilgusovi se v rozhovoru pro DIGIfoto svěří: "Dodnes mám v archivu řadu mimořádně intimních snímků a váhám, jestli je mám ukázat dalším lidem…" (3)

Nadále bere jakoukoli práci – uklízí v kině, v domácnostech, fotografuje si svůj deník.

Když se v domě, v němž bydlí v dealerčině bytě, uvolnějí vybydlené místnosti po nějakém feťáckém společenství, požádá na schůzi nájemníků nového majitele, zda by si jej mohla pronajmout.

„ Stalo se něco neuvěřitelného," vypráví „ v době, kdy každý, kdo chtěl získat byt, musel mít ručení a složit dopředu tříměsíční kauci, sáhl do kapsy a dal mi klíče…"

Uklidila jej a bydlela „ve svém."

4.1 FOTOGRAFKOU V TOKIU

V květnu 1986 odlétá do Tokia, kde jí japonský designer Katsu Yoshida, s nímž se seznámila při svém prvním pobytu v Japonsku, zprostředkoval práci fotografky. Ze slumu se ocitá mezi high society.

Když vytvořila první celostránkovou reklamu pro jednoho Yoshidova známého, která vyšla během týdne v časopise, hlásili se další zákazníci. Každá další zakázka jí přinášela novou práci.

Libuše Jarcovjáková v Japonsku fotografuje především

Z cyklu Japonský deník (1986)

ukázka reklamní tvorby Dansen a Edge Tube a Hollywood ranch market

módu a přispívá do tehdejších špičkových módních časopisů, jako je například BRUTUS, EDGE, POPEY a snímá pro tyto časopisy interviewy se známými osobnostmi.

Dále realizuje tři firemní katalogy módních návrhářů.

„Byla jsem tak nezkušená, že jsem zákazníkům dávala i negativy, aniž je vyžadovali," vzpomíná.

Z cyklu Berlínský denik (1985-90)

Slušně vydělávala, ale není vše takové, jak to na první pohled vypadá. Při této návštěvě, při níž pracuje a prožívá každodenní rytmus zdejšího života, najednou zjišťuje, že ži-vot v tomto navenek nádherném moderním městě s vizuálně překrásným designem, je pro Evropana těžký. Připadá si osamocená. A není to jenom pocit, je to realita.

„Když hovoříte s jedním Japoncem, mluví s vámi anglicky, jakmile jich je více, mluví japonsky, takže jsem se z jejich gest a posunků snažila vyčíst jejich pocity, příjemné to tedy není…" svěřuje se.

Pokud to šlo, prodlužovala si vízum,(stále měla českoslo-venský pas), přerušila pobyt v Japonsku a odjela na tři týdny do Manily. Ale když vizum končí, musí se vrátit do Berlína.

Z cyklu Berlínský denik (1985-90)

4.2. BERLÍNSKÁ ANABÁZE 2

Po měsících strávených profesionální prácí v prostředí reklamního byznysu, kdy přícházela do styku se společenskou smetánkou, odlétá do Berlína, aby se vrátila do svého bytu v Kreusburgu.

Navíc v letadle cestou ztratila posledních tři sta dolarů.

„Několik měsíců po návratu jsem seděla v depresi u kachlových kamen v kreuzbergským bytě," vzpomíná na strastiplné zážitky, „ až mě konečně napadlo jít na pracovní úřad a začala jsem dělat pokojskou v hotelu Intercontinetal."

Je zajímavé, že se nikdy na tvrdé podmínky, ani na nekvalifikovanou práci, kterou v Západním Berlíně dělala nestěžovala, pouze komentovala realitu, navíc se v každé práci snažila najít něco pozitivního. O své práci pokojské říká: " Hotel - to byl zají-

mavý svět, pobíhala jsem tam v pruhovaných šatech s cedulkou a uklízela pokoje, byla to ale šíleně fyzicky náročná práce. Od té doby, když jsem někdy v hotelu, po sobě pečlivě uklízím. Při práci pokojské jsem zjistila, že čím nižší střední vrstva, tím větší čuňata. Velké osobnosti, jako jsou například režiséři, dirigenti …se chovají ohleduplně a velkoryse…"

Libuše Jarcovjáková i nadále pokračuje ve fotografování svého subjektivního deníku. Hledá v něm sama sebe, byla cizincem, který se ocitl ve světě, který na vás nečeká, ale který se o vás také nestará a nestrká se tam, kam nechcete.

Když konečně sehnala práci jako fotografka v mikrobiologickém ústavu a začalo se zdát, že se blýská na lepší časy, dokonce se jí daří prodávat své snímky, padá berlínská zeď. Je u toho a bezpečně ví, že chce domů.

5. OPĚT DOMA

V roce 1990 se vrací. Berlínský byt si ponechává a nadále spolupracuje s mikrobiologickým ústavem v Berlíně, kam dva roky pravidelně dojíždí na dva měsíce fotografovat.

Když v roce 1992 uvidí v novinách inzerát, že grafická škola v Hellichově ulici přijme učitele fotografie, přihlásí se.

„ Ze školy za mnou poslali studenta jako kurýra se vzkazem, abych se okamžitě dostavila na jednání," vzpomíná a konstatuje „okamžitě mě přijali, protože dva pedagogově měli ze školy odejít. Jeden do politiky, druhý do podnikatelské sféry. Nakonec vznikla trochu jiná situace, ale ve škole jsem působila až do 8.června letošního roku."

Libuše Jarcovjáková od roku 1992 vyučuje fotografii na SPŠG v Hellichově ulici, a od roku 1994 až do svého odchodu do invalidního důchodu v roce 2009 je vedoucí tohoto oddělení.

O své pedagogické činnosti říká: „Prvních deset let mě práce ve škole strašně bavila, dávala jsem jí veškerou svou energii, šla jsem do toho po hlavě a bylo to strašně fajn. Pak jsem stále více a více podléhala mašinérii administrativy, začala mít zdravotní problémy, které mě dohnaly ke kolapsu a invalidnímu důchodu."

A jak se Libuše na svůj důchod dívá? „ Teď ho vítám, jakmile se totiž člověk dostane do věku, kdy už ví, že nemůže dělat komerční fotku a zároveň si uvědomí, že bude potřebovat peníze, najednou nemá odvahu odejít. Měla jsem odejít už v roce 2000, to byl ten správný čas, jenže člověk znejistí a zleniví…"

Libuše Jarcovjáková ve škole s Petrem Velkoborským a jedním ze svých studentů (1997)

5.1. SOUTĚŽ FIRMY SINAR

Švýcarský výrobce velkoformátových fotoaparátů je známý vysokou grafickou úrovní svých kalendářů. Snímky uveřejněné v těchto kalendářích jsou často spojeny s mezinárodní fotografick-

ou soutěží. V soutěži vypsané v roce 1995 pro fotografické školy na SINAR KALENDAR pro rok 1996 první místo z 80 zúčastněných škol získala SPŠG z Hellichovy ulice v Praze. V té době vedla obor fotografie Libuše Jarcovjáková.

„Vše opět začalo náhodou, o soutěži jsem se dověděla z nepatrného inzerátu v časopisu Fotografie. Reagovala jsem na něj, protože jsme s jednou třídou udělali moc hezká a jednoduchá zátiší na 9x12, trochu inspirovaná Funkem. Kolekci zátiší jsme odeslali vypisovateli soutěže." seznamuje mě s počátky úspěchu jeho iniciátorka Libuše Jarcovjáková.

Téměř vzápětí dostávají ze Sinaru odpověď, že se jim zaslané snímky líbí, že jsou kandidáty na třetí cenu, ale že by byli rádi, kdyby byl soubor barevný.

Libuše Jarcovjáková ví, že v té době jsou pro ně barevné diapozitivy neřešitelným problémem, a tak nelení a odepíše firmě, že by jejich požadavky rádi akceptovali, ale že bez jejich finanční pomoci to nezvládnou.

Firma Sinar vychází jejímu požadavku vstříc a posílá škole deset krabiček filmů 9x12 a jistou částku na jejich vyvolání.

„Fotky jsem samozřejmě udělali a odeslali. Po pár týdnech," vzpomíná Libuše s úsměvem, „ jsme se dověděli že jsme soutěž vyhráli. Měli jsme radost, protože to byl velký úspěch. Vyšel oficiální kalendář Sinaru s našimi snímky a škola obdržela Sinar s elektronickou závěrkou, který měl tehdy cenu asi 20 000 švýcarských franků."

Paradoxní bylo, že pražské zastoupení Sinaru o akci nic nevědělo a o vítězství grafické se dozvěděli snad až z tisku.

„Všichni z toho byli tenkrát všichni šokovaní, ale pro mě to bylo přirozené a myslím si, že tak by to mělo probíhat, v klidu, bez problémů, s pochopením soutěž vypisující firmy, s níž, jak se ukázalo, se dalo komunikovat."

Nezmíní se přitom o jedné důležité věci, o tom, že dotáhnout takový projekt do vítězného konce vyžaduje hodně sil a entuziasmu. Když na ni naléhám, přizná, že od svého nástupu pro školu dýchala a do roku 2000 měla dost sil a dělala hodně věcí navíc. „Pak už to nešlo takovým tempem," řekne mi závěrem.

5.2 LIBUŠE JARCOVJAKOVÁ OČIMA STUDNTŮ

Protože mě zajímalo, jak se na svoji učitelku fotografie a pozdější vedoucí tohoto oboru na SPŠG v Hellichově ulici v Praze dívají její bývalí studenti, požádala jsem několik z nich o odpověď na tyto otázky:

1. Jak na Mgr. Libuši Jarcovjákovou jako na učitelku

fotografie vzpomínáte?

2. V čem byla podle vás jedinečná?

3. Co jste si z jejích názorů odnesli do života?

4. Co si myslíte o jejích snímcích?

JAN HANDREJCH

1. Podle mého názoru Libuše vysoce převyšovala ostatní své kolegy na katedře fotografie. Měla velké zkušenosti jak s uměleckou"volnou" fotografií, tak i z komerční fotografií z celého světa a tyto své zkušenosti a poznatky dokázala předávat svým studentům. Bohužel byla v posledním roce mého studia často nemocná a komunikace se odehrávali již jen formou konzultací po telefonu nebo při osobních návštěvách u Libuše doma. Což ji na druhou stranu také vyvyšuje, protože i přes svoji nemoc byla ochotna konzultovat práce svých žáků.

2. I v tom co jsem napsal v bodě 1, měla největší rozhled, dobré kontakty na známé fotografy, takže studentům připravila

několik zajímavých přednášek významných osobností ale i svojí světovostí. Aktivně se podílela na projektech výměn studentů Sokrates.

3. Těžká otázka , asi odvahu nebát se prosadit si svůj názor na vlastní fotografie. Možná i jistý způsob hledání při pořizování snímků.

4. Asi jak na které, ale většina se mi jich líbí. Je to úplně jiný styl než se např. učil na SPŠG, velmi subjktivní. Ale líbí se mi. Asi víc její současná, či novější tvorba, než fotografie, které pořizovala při svých pobytech v zahraničí- ať už z Německa, kde dlouho žila, nebo např. z Japonska, ale ani tyto snímky nejsou špatné.

ANDREA THIEL - LHOTÁKOVÁ

1. Libuše byla svěžím osvěžením, když nás začala učit fotografii. Byla pro mne inspirací a především dobrým člověkem. Přátelíme se spolu dosud.

2. Otevřela u nás dveře k osobnímu vyjadřování skrze fotografii, oproti techničtějším kolegům podporovala výtvarné vyjadřování způsoby velice rozdílnými podle jednotlivých studentů.

3. Člověk by měl pokračovat ve své tvorbě a stát si za svým, nepřizpůsobovat se současným trendům a nesnažit se zalíbit za každou cenu. Každý je jedinečný a má svou vlastní cestu.

4. Libuše má svou cestu a cítím z jejich fotografií sílu, kterou do nich dává. Zjednodušeně řečeno, věřím jí, že to, co do nich dává, je od srdce, a to je vzácné. Její fotografie mám ráda a držím jí palce.

MARKÉTA BENDOVÁ

1. Měla jsem trochu smůlu, že Libuše v té době hodně stona-

la, takže jsme často měli suplovaní, nebo nám její hodi-ny odpadly. Možná to ale taky byla výhoda, protože jsme získali volnost, kterou jsme mohli proměňovat, jak jsme chtěli. Navíc pak byla Libuše vzácnější, a když přišla a věnovala se nám, byl to pro mě svátek a vnímala jsem ty hodiny s větším respektem. Možná to bylo i tím, že i ona cítila, že nás zane-dbala kvůli svým absencím a tím víc si dávala pak záležet a snažila se nám to vynahradit.

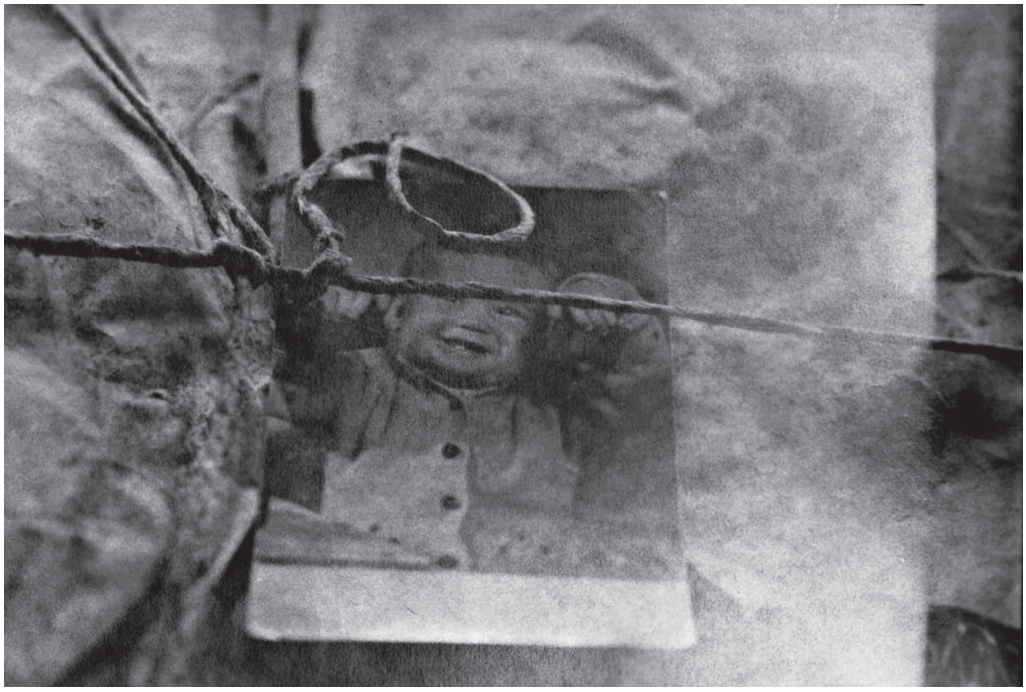
2. Bavilo mě hlavně, že vnáší do fotografie psychologii, s čímž jsem se poprvé setkala právě u ní ,a dodnes mi připadá, že je v tom opravdu jedinečná. Vždycky se nás ptala, kdo je na těch fotografiích a jaký k těm lidem máme vztah, zajímaly ji okolnosti vzniku snímku. Snažila se nás poznat jako lidi, aby mohla rozumět tomu, co jí odevzdáváme. Často, než začala s konzultacemi, si před nás sedla a začala se ptát, jak se máme, co jsme dělali, chtěla navázat kontakt, vytvořit nenucenou atmosférou, nenápadně, třeba i přes otázku, jestli má někdo nový účes a k tomu její typický úsměv.

3. Myslím, že jsem jí jako člověka pochopila až mnohem později, až při konzultacích, kdy jsem se hlásila na vysokou školu. Začali jsme si u toho víc povídat. Libuše mi vyprávěla o sobě a o tom, jak studovala na FAMU. Spíš než názor je to esence její osobnosti, která mě ovlivnila a dala mi sebedůvěru a impuls tvořit si, co chci a jak chci, protože jedině tak to má smysl.

4. Libušina tvorba je krásná. Mapuje svůj život, který je úžasně zajímavý. Skrze snímky vnímám její vnitřní prožívání, osobní proměny a citovost, její zaujetí věcmi, lidmi, krásou a vším kolem. Její fotografie jsou autentické, mají energii a ducha toho okamžiku, kdy byli pořizeny -a ten jim vtiskla Libuše svým citem pro něj. Diky tomu můžu prožít častečky jejích vlastních prožitků a baví mě to.

PAVEL KUBEŠ

1. Člověk s velkým osobním nasazením pro profesní rozvoj žáků, s přesahem i mimo školní život.

Přišel nám balík (1994)

Diplomatická, průšvihy žehlící, "nešikanózní", osoba. Jeden z mála učitelů na škole, kteří uměli být příkladem svým žákům v přístupu k profesnímu i osobnímu životu.

2. Výjimečná byla v pozitivním, optimistickém přístupu k žákům. Žádné zklamání pro ni nebylo dost velké. Žádné ne-bylo důvodem, aby na studenta nebo dokonce celý kolektiv (třídy) zanevřela.

3. Nezáleží na tom, jaké je vaše zaměstnání, důležité je, jaký jste člověk.

4. Hledání, pozorování, nacházení, komorní, osobní přístup. Většina se mi líbí.

Tato vyjádření bývalých studentů se zcela jistě obejdou bez komentáře.

Moje zvířátka (1994)

5.3. SNY DĚTSKÉHO POKOJE A ZÁTIŠÍ

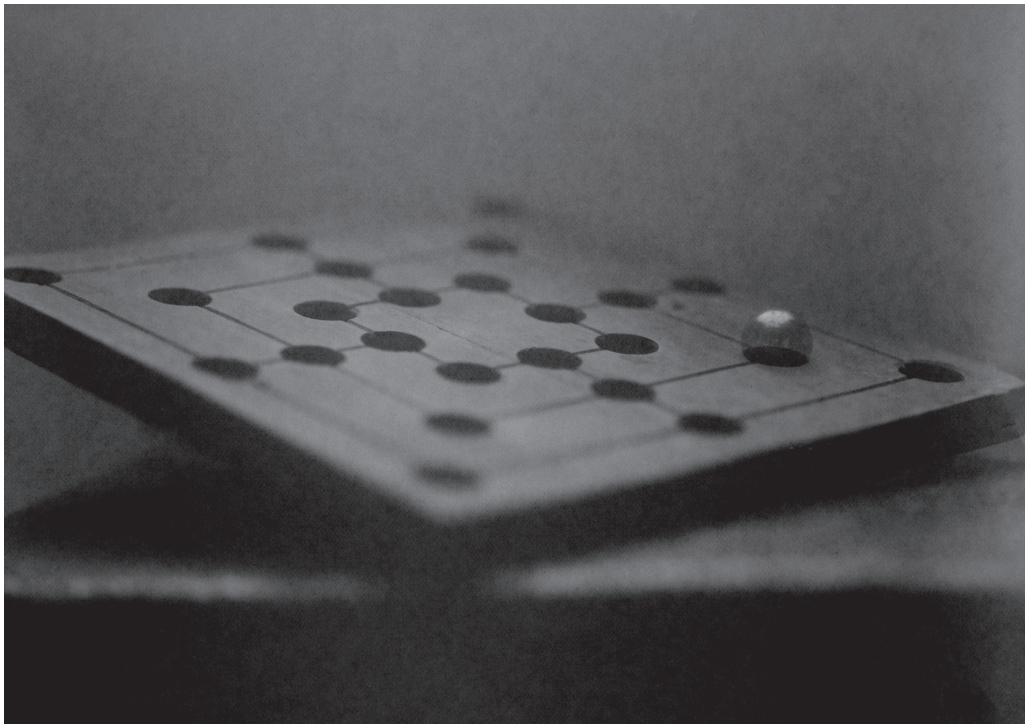
V roce 1996 vytvořila Libuše Jarcovjáková v Příbrami cyklus Sny dětského pokoje.

Seriál vznikl zajímavou shodou okolností. V Příbrami měla k dispozici starý dům, na jehož půdě byla spousta hraček ještě z doby jejího dětství, takže si na ně ještě pamatovala.

„Věděla jsem, že je měli moji kamarádi a kamarádky, ale já ne," vypráví a vysvětluje: " A teď jsem si tam s nimi mohla najednou jakoby hrát.

Dále jsem měla velkou kameru a zkoušela papírové negativy, které mě začaly fascinovat."

Všechna zátiší exponovala na papírové negativy. A protože se při tomto způsobu práce používají dlouhé expozice, tak s předměty pohybovala. Její zátiší tedy nevznikaly žádnými dvo-

Hledání rovnováhy (1993)

jexpozicemi a montážemi, nýbrž posunováním a od-nímáním předmětů ze záběru.

Kromě toho nafotila stovky různých zátiší. Moc ji to bavilo, protože to byl příjemný způsob relaxe. V tomto období začala učit na grafické a pocítila potřebu samoty…

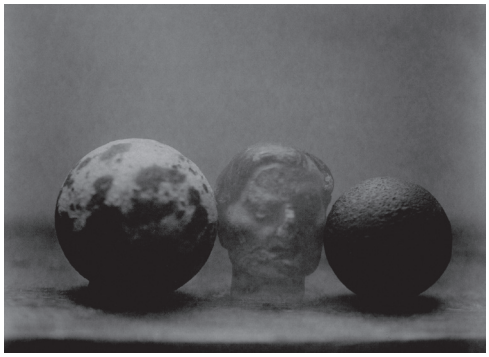
„Když se dnes dostanu do takové kontemplativní nálady, tak sednu a píšu, tenkrát jsem místo toho fotila zátiší," říká.

V té době také měla pronajatý byt na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze , kde bylo dobré světlo, a kde nasnímala velkou řadu zátiší, které byly vystaveny v Galerii u Řečických.

„Dnes se již k této tvorbě nevracím, protože mám pocit, že jsem se jí přesytila. V současné době nemám vůbec chuť zátiší zpracovávat anebo skenovat a dávat na web. Sny byly výjimkou,

protože se jedná o malou sevřenou kolekci,„ vysvětluje, zamyslí se, podívá se na mě a svěří se: Upřímně řečeno, fotografování zátiší v příbramském domě bylo něco jako trip. Fotila jsem na půdě starého domu. Po exponování zhruba pěti kazet, jsem po krkolomných schodech slezla do místnosti, kterou jsem měla primitivně zatemněnou, a tam jsem negativy vyvolala na jídelním stole v nějaké misce, prohlédla je a šla fotit znova. Tímto způsobem jsem pracovala asi tři týdny. Bavilo mě to a byla jsem jako v jiříkově vidění, protože možnosti, které mně tento způsob práce poskytoval, byly fascinující…“

Zatiší Dnes jdu k zubaři (nahoře) a Kluan (1994)

Ještě mě zaujal snímek Hledání rovnováhy z roku1993, který byl vystaven ve Funkeho Kolíně, a tak se zajímám, zda patří do období zátiší.

Dovídám se, že ano a že byl vystaven na Funkeho Kolíně a potom v Galerii u Řečických, kde Libuše Jarcovjáková vystavovala společně s Petrem Velkoborským , Jolanou Havelkovou a Alešem Kunešem.

„Naše výstava moc velký ohlas neměla, ale to není dů-vod, proč se k zátiším nevracím, to mě celkem nevadilo…Jedním z možných problémů je, že jsem nepřišla na to, jak je adjustovat,“ svěřuje se. Nakonec přizná, že zátišími zaznamenala jistý úspěch na Západě. Kolekci zátiší , jejíž součástí bylo i Hledání rovnováhy,

prodala jedné francouzský galerii, kde bylo vystaveno v rámci výstavy fotografie.

„A právě tento snímek si objednali tři zájemci. Zřejmě se začalo ukazovat, že by to mohlo být komerčně úspěšné, a možná proto jsem z toho tak rychle vycouvala. Já nevím, mám zátiší plné šuplíky a teď nemám nejmenší chuť je otevírat…," říká mi a já se jen překvapeně dívám.

MOBIL LIFE

Jak již víme, Libuše Jarcovjáková neměla nikdy k experimentu ve fotografii daleko, tak proč by nezkusila snímat realitu fotomobilem?

Své snímky z cyklu Mobil life- fotografické poznámky z let 2005- 2006- pořizovala fotomobilem MDA T- Mobil. A co ji k tomuto rozhodnutí přivedlo?

Jednou víceméně náhodu vyzkoušela fotoaparát na mobilu, který už dva měsíce používala pouze k volání.

„Přestože byla kvalita obrazu relativně nízká, zaujalo mě podání světel, barev, přesvětlení do fialova, které vytváří fantaskní specifickou atmosféru a půvabnou měkkost kresby," říká.

A o tom, že se jí s ním moc dobře pracovalo svědčí i to, že s ním nafotila téměř osm tisíc snímků.

„ Připadala jsem si s ním jako na zájezdu v cizině -jenom se aktivně díváš a mobil máš v kapse. Díváš se a fotíš, bylo to velmi příjemné. Je to ideální přístroj pro průběžné focení," říká nadšeně.

Fotografovala denně od rána při cestě do školy i ze školy, trasy se opakovaly…, vznikl tak deník, který je zajímavým subjektivní záznamem uplynulého dění za určité období.

„…Pomáhal mi vytrhnout se z každodenního automa-

tismu, ze slepoty, která provází naše cesty městem. Pomáhal mi vizuálně prožít každodenní rutinu. Deníkové záznamy- dívám se na ně s odstupem a svět v nich mi připadá stejně nereálný jako barvy,ze kterých jsou fotografie utkané“., svěřuje se na webových stránkách ke své výstavě.(4)

Součástí Mobil lifu jsou i nepříliš lichotivé autoportréty, které vyjadřují autorčino rozpoložení a momentální pocity, s nimiž, s odvahou sobě vlastní, po dlouhém zvažování, jak sama přiznala, seznámila veřejnost.

Při této příležitosti bych ráda připomenula, že podobné autoportréty se objevují i v jejím Berlínském deníku, a má další, ale jak se svěřila Petru Vilgusovi, některé vyjadřují její náladu tak intimně, že dosud váhá s jejich zveřejněním.…(5)

Je pravda , že jsi s tímto experimentem skončila, protože jsi mobil vykoupala v lázni ze syrových vajec? zajímám se.

„Je to, bohužel, pravda. Koupila jsem si vajíčka a dodnes nezapomenu na dotaz prodavačky, jestli mi nevadí, že mi je dává v pytlíku. Odpověděla jsem, že ne. Když jsem přišla domů, tak jsem zjistila, že mi to vadí, protože žloutky tekly po mobilu, který se už nedal, jak mně později sdělili odborníci, opravit. Tím mé experimentování s mobilem skončilo.

Několikrát jsem sice kroužila kolem stejného typu v obchodě, ale koupit nový už jsem se neodhodlala…“

Snímky z cyklu Mobil life, které jsou na její webové stránce, odradí běžného zájemce svou kvantitou. Prohlédnout téměř čtyři stovky snímků je nadliský výkon. Je to škoda, protože některé z nich jsou přitažlivou a zajímavou výtvarnou fotografií.

5.5. ÚSPĚŠNÉ VÝSTAVY 2008

Na počátku roku 2008 Libuše Jarcovjáková s Jiřím Poláčkem představili své snímky z raných 80. let v Langhans galerii v Praze na výstavě nazvané Oni a V noci . Jarcovjáková zde vystavila své černobílé cykly Bratrská spolupráce (1982-1984) o životě Vietnamců, kteří k nám přijeli pracovat, a T-club(1983-1985), který je pohledem do pražského klubů gayů.

Libuše Jarcovjáková dále v Galerii 5. patro seznámila veřejnosti se svými cykly z Berlína(1985-1990) a Tokia(1986), které doplňoval rozsáhlý seriál promítaných snímků Mobile life (2005-2006). Expozici nazvala Tři kroky dopředu, dva zpět.

Za své výstavy sklízela zaslouženou pozornost médií objevují se s ní rozhovory v denním tisku, časopisech, rozhlasu i televizi- návštěvníků i kritiky, která, pokud vím, byla převážně kladná. Najednou byly její snímky z těchto let pro všechny objevem…. Přesvědčení jejich autorky o tom, že její snímky jsou dobré a že cestu, kterou jako mladá fotografka nastoupila, byla správná, se potvrdilo. Pro snímky Libuše Jarcovjákové již skutečně uzrála doba.

5.6. VÝSTAVY V ZRCADLE TISKU

Josef Chuchma v Mladé frontě v recenzi s názvem Když noc byla ve dne píše : „ S "retro" akcem, ohlížejícími se za husákovskou normalizací, se teď doslova roztrhl pytel. Tohle však není úplně ten případ. V Langhans galerii se pod názvem Oni a V noci odehrává premiéra, totiž představení prací, které dosud nejsou v povědomí ani fotografické veřejnosti, byť oba tvůrci, které kurátor David Korecký spojil do jedné expozice, získali v české fotografii posledního čtvrtstoletí respektovanou pozici…"(6)

Recenzent dále uvádí„…Autorka jednoznačně preferuje energii okamžiku a sociálně etický smysl celku na úkor technické

perfekce, ostrost či tonální úplnost se u ní vyskytují občas. Ale jistá „ušmudlanost" oněch dokumetů se postupně integrovala do autorké výpovědi coby její logická, dobově podmíněná či alespoň pochopitelná součást…" (7)

Josef Chuchma je zastáncem fotografického perfekcionismu, ale je natolik tolerantní, že fotografce s jistým pochopením toleruje její styl.

Recenzent Chuchma si všímá ještě instalace výstavy (L.Jarcovjáková si s kurátorem také „vyměňovala názory", leč neuspěla. Pozn. JH) a píše:„…Pravděpodobně nazamýšlená torzovitost či nehotovost je patrná u celé expozice Oni a V noci- jakoby kdyby to instalačně ještě něco žádalo, ale nepovedlo se to vymyslet a domyslet. Zřetelněji si to uvědomíme tehdy, když zajdeme do nedaleké Galerie 5. Patro, kde pod názvem Tři kroky dopředu, dva zpět vystavuje sama Jarcovjáková. (8)

Zde Josef Chuchma uznale konstatuje, že… „Berlínské snímky, technicky už zdatnější, výtečně vyzařují těžkou melancholii…" (9)

Myslím, že i on má právo na svůj názor i na omyl. Ukazuje to však, že osobité výrazové prostředky Libuše Jarcovjákové jsou stále i pro některé recenzenty příliš individuální.

O snímcích z Tokia uvedl: „V Tokiu hleděla na úplně jiný svět, tak byla cizincem ještě na jiný, asi vlastně snadnější způsob, což se do snímků otisklo méně plodně než u Berlína…" (10)

Nicméně uznává, že „…Jarcovjákové soubor Mobil Life mezi těmi domácími náleží k nejopodstatněnějším…" a přiznává mu oprávněnost a půvab, které umocňuje autorkou dobře vybraná hudba…(11)

Recenzent Jiří Peňás v časopise Týden v článku nazvaném Jít po okraji světa a dívat se, s podtitulkem Tři azyly Libuše Jarcovjákové uvádí:

„Se jménem Libuše Jarcvovjákové jsem se poprvé setkal až před několika týdny, kdy jsem se zašel podívat na výstavu Oni a V noci v pražské Galerii Langhans. Vystavuje tu snímky, které vznikaly mazi vietnamskými gastarbeitry a mezi hosty Téčka, klubu pro čtyři procenta na Jungmannově náměstí v Praze.

Atmosférou, která z jejích nelíčených, jakoby prostých a přitom silou výpovědi zasahujících fotografií vychází, jsem byl hned zaujat. I po dvaceti letech od jejich vzniku z nich sálá společně tragika a komika, důvěrnost a odevzdanost těch lidí, přitom jejich vůle žít si po svém. Libuše Jarcovjáková čekala na svou satisfakci dlouho, snad proto, že věděla, že není kam spěchat…(12)

Z fotografky, která celý život prožila s fotoaoparátem v ruce, ale poměrně málo se prezentovala, se zaslouženě stává autorská osobnost.

A jak se po úspěšných výstavách cítí Libuše Jarcovjáková?

„Popravdě řečeno další vývoj ukazuje, že to ještě nic neznamená. V Langhansu hledali někoho, kdo není tak uplně provařený a známý. Je to tím, že mě v poslední době kontaktují spíš mladší lidé, to znamená nastupující generace kurátorů nebo ti, kteří mě poznali jako studenti a tuší, že bych mohla mít něco zajímavého. Oni také tuto výstavu iniciovali,„ vysvětluje a pokračuje " škoda, že jsem se s kurátorem v Langhans galerii nemohla rozumně domluvit. Při výběru snímků mezi námi došlo ke kolizi …Výstava nakonec nedopadla tak špatně, jak jsem se obávala…Mrzí mě například, že místnost, kde byl T-club byla tak prázdná, chtěla jsem ji doplnit dvěma snímky, které by tam perfektně seděly…ale nešlo to," svěřuje se.

Jejím přáním je, aby se v budoucnu setkala s kurátorem, s nímž by si rozuměla.

„Já bych respektovala jeho, on mě a společně bychom

udělali výstavu," vysvětluje mně svou vizi. Pak si položí otázku ."A když k tomu nedojde?" aby si na ni vzápětí odpověděla:" Nedá se nic dělat, zůstane mně můj web, na němž se mohu i nadále prezentovat a nemít pocit, že jsem fotila jenom pro šuplík

Mezi mnou a starší generací kritiků je bariéra a pro některé z nich jsem nikdy zajímavá nebyla a nebudu. Vím, že nebudu zastoupena ani v publikacích, které se v současné době o československé fotografii připravují," říká s jistou nostalgií.

5.7. VÝSTAVNÍ OHLÉDNUTÍ

Libuše Jarcovjáková vystavuje od roku 1977. Má za sebou minimálně kolem deseti samostaných a téměř tucet společných výstav.

Byla mezi těmi, kteří v totalitě vytvářeli subjektivní dokumentárně reportážní humanistickou fotografii, která pravdivě vypovídala o tehdejším životě. Byla tak spolu se svými kolegy jedním ze spolutvůrců moderní, kvalitativně nové československé fotografie.

Libuše Jarcovjáková patřila mezi ty, kteří vystavovali své práce na chodbě pražského divadla Činoherní klub, který se v letech 1978-79 a 1980-81 stal výstavní síní, v níž se konaly fotografické výstavy, které připravovala a uváděla Anna Fárová, když již po podpisu Charty 77 nesměla pracovat v Uměleckoprůmyslovém muzeu ani přednášet na FAMU. V roce 1980 zde Jarcovjáková vystavovala svůj cyklus Úlety.

Mezi fotografy, kteří se v Činoherním klubu prezentovali, byli Jaroslav Bárta, Ivo Gill, Bohdan Holomíček, Daniela Horníčková, Bořivoj Hořínek, Vratislav Hůrka, Ivan Lutterer, Jan Malý, Dušan Pálka, Miroslav Pokorný, Jiří Poláček, Zora Rampáková, Iren Stehli, Dušan Šimánek, Pavel Štecha, Jindřich Štreit a Pavel Vavroušek. (13)

V jejich snímcích dochází ke konfrontaci reality s falešnými proklamacemi režimních ideologů. Ke střetu vytvářené virtuální reality s pravdou. Je na divákovi, jaké pocity si z vystavených snímků odnese.

Skutečnost, že byl někdo vyzván k vystavování „…mělo už samo něco znamenat, ale nemělo znamenat jenom fotografickou kvalitu, ta se předpokládala, šlo daleko více o kvalitu lidskou, o osobnost a opravdovost, o totální sepětí člověka s tvorbou….," uvádí Anna Fárová.(14)

Tento cyklus výstav vyvrcholil v roce 1981 pololegální výstavou v bývalém cisterciáckém klášteře v Plasech u Plzně, nazvanou 9+9, jejíž vernisáž vyzněla jako kritika komunistického režimu. Vystavené fotografie zobrazovali tehdejší ponurou a beznadějnou realitu života.

Není bez zajímavosti, že se tato konceptuální výstava promítla i v naší umělecké literatuře- v povídkové knize Aleny Zemančíkové Bez otce, Mladá fronta 2008. Ukázka skvěle ilustruje atmosféru tehdejší doby i sílu fotografie.

„V povídce Všichni svatí Anna (hlavní postava povídek pozn.J.H.) s dětmi vstoupí roku 1981 do rozbořeného kláštera v pohraničí, kde právě probíhá výstava fotografií: ‚A pokud jde o ty fotografie, ty potom obletěly v různých časopisech mnoho zemí. Byly na nich rodičky z porodnice u Apolináře, která vypadá jako dům duchů, ženy v ústavních košilích se slepenými vlasy, hory a rance zkrvaveného prádla, křečové žíly, napjaté tváře, nikde žádné štěstí z nově zrozeného života v tom roce 1981…' (15)

Snímky Libuše Jarcovjákové jsou také součástí výstavy 37 fotografů v Junior klubu Na Chmelnici v Praze, která v roce 1989 probíhá opět v režii Anny Fárové, dále v roce 1992 je zastoupena na výstavě Česká a slovenská fotografie v exilu v pražském Mánesu, sestavené Annou Fárovou ve spolupráci s Josefem Mouchou a

Jaroslavem Bártou.

Od roku 1992 do roku 2005- do velké reprezentativní výstavy nazvané Česká fotografie 20.století, připravené Vla-dimírem Birgusem a Janem Mlčochem, která probíhá v Galerii hl.m. Prahy, pražském Uměleckoprůmyslovém muzeu a Městské knihovně hl.m. Prahy, v níž je také zastoupena, uspořádá Libuše Jarcovjáková celkem kolem deseti skupinových i autorských výstav, z toho tři v zahraničí.

Z cyklu Japonský deník (1986)

Její fotografické výstavy však naleznou adekvátní odezvu až v loňském roce. Tak dlouho zrál čas, než se snímkům Libuše Jarcovjákové z osmdesátých let dostalo zasloužené pozornosti?

Nepozapomnělo se na ni za tu dobu, co strávila v cizině? Anebo to byl nedostatek příležitostí?

Na tyto otázky nedovedu jednoznačně odpovědět. Domnívám se, že bude oscilovat mezi uvedenými možnostmi.

6. O FOTOGRAFICKÝCH CYKLECH A FOTOGRAFOVÁNÍ

Libuše Jarcovjáková má na svém kontě celou řadu fotografických cyklů. Na jejím webu jsem jich napočítala 24, a to řadu z nich ještě z nejrůznějších důvodů nezpracovala, přičemž je bezesporu jasné, že další připravuje.

Stěžejní součást fotografického díla Libuše Jarcovjákové tvoří dokumentární cykly. Začala je vytvářet jako osmnáctiletá studenka SPŠG v Hellichově ulici v Praze a je jim věrná dodnes. I když řada z nich vznikla z náhodných podnětů-například Romové, jiné byly dílem momentálního nápadu, takovým je cyklus Umřel Černěnko, další vznikly cíleně jako Tokio 1…jedno mají společné, jsou subjektivním pohledem autorky nejen na zobrazovaný projekt, ale i osobitým vhledem do něho. A v podstatě nezáleží na tom, co je iniciovalo, protože jakmile je Libuše Jarcovjáková vezme za své, snaží se proniknout do jejich podstaty. Libuše má jeden velký dar, který ji v této práci pomáhá, umí během nedlouhé doby splynout se společenstvím i prostředím, v němž fotografuje. Navíc má cit pro to, aby odhadla, kdy může a nemůže fotografovat a neporušila tak své „mimikry" a zůstala i nadále nenápadnou.

Významnou část své tvorby věnuje menšinám, lidem, kteří žijí na okraji společnosti. Svými cykly o Romech (možná se k nim ještě vrátí) o Vietnamcích a gayích, které skončily jejím odchodem do Západního Berlína, vytvořila ojedinělé subjektivní emotivní dílo, v němž nám svými specifickými výrazovými prostředky a humanistickým pohledem ukázala, že i ti, kteří jsou jiní než my, patří také do velké lidské rodiny…

…Když se zeptám, proč vytváří cykly? na chvíli se zamyslí a pak zvolna odpoví:„Já jsem o nich, aniž bych měla patřičné odborné znalosti, uvažovala i ze sociologického hlediska. Kdybych mohla pracovat s někým, kdo se zabývá vizuální antropologií nebo sociologií, možná by moje seriály měly větší hodnotu ve své

vypovědní dokumentární poloze."

Odpovídám jí, že jsem jiného názoru, protože má osobité vidění a s nějákým rádcem by to mohlo být složitější. Ale kdyby to byl někdo, jako je sociolog Martin Matějů, který spolupracoval s Pavlem Štechou, bylo by to něco jiného… Reaguje na to pokýváním hlavou.

Na jejích cyklech je vidět, že se snažila proniknout do daného problému, nenechala se odradit a neskončila při první návštěvě.

„Fascinovalo mě, když jsem přitom mohla řetězovou reakcí, při níž se můj akční radius prohloubil a rozšířil, pokračovat ve focení dále," svěřuje se, aby vzápětí dodala, že několikrát byla donucena svůj projekt náhle ukončit.

Byl to například cyklus z tiskárny, některé skončila, když odjela do Západního Berlína , to byl T- club a Vietnamci.

„Bez osobního zaujetí se dobrý dokument udělat nedá. Při práci na cyklech lidi poznávám hlouběji, musím, byť dočasně, přijmout jejich hodnotové stupnice i rituály, snažit se je pochopit a mít je rád.

A tak se stalo, že oba zmíněné cykly byly pro mě tak citově náročné, že už jsem na nich nemohla pracovat," vysvětluje a pokračuje "nespravedlnosti bývalého režimu vůči těmto příslušníkům minorit jsem už nemohla přihlížet…"

K tomuto kroku ji donutila smrt jednoho z jejích bývalých dobrých studentů, která nebyla nikdy vysvětlena…Dále jeden její kamarád seděl dva roky ve vězení a pak byl vyhoštěn v absolutně nespravedlivém procesu.

„Naštěstí jsem mu tenkrát mohla pomoci," vzpomíná., protože jsem sehnala tehdejšího advokáta pana doktora Motejla, dnešního ombudsmana, který udělal co mohl, dosáhl snížení

trestu a po celou tu dobu ho ve vězení navštěvoval. Pro mě to byl strašný pocit, protože jsem věděla, že „viník" je jedním nejslušnějších lidí, které znám, a dopadne takhle, takže pro mě bylo těžší a těžší fotit a potom vidět, co se stane.

Důvody, proč jsem tehdy chtěla ze země pryč se prohlubovaly…."

A jak postupuje při tvorbě fotografických cyklů?

Když fotografovala Romy, navštěvovala pravidelně určité

Z cyklu Levoča (2000)

rodiny a byla ráda, že se tam můžes fotoaparátem znovu vracet.

Pak fotografovala křtiny svatby, narozeniny, pohřby.

„ Líbilo se mi," říká," když měl cyklus chronologickou posloupnost... Mým snem je jezdit do Levoče a nafotit tam celý rok v měsíčních odstupech. Zatím jsem tam byla jenom v létě a umím si představit, že zima tam pro ně musí být pěkně drsné. Nevím, jestli na to budu mít ještě někdy energii a sílu, protože to není vůbec jednoduché…"

Vietnamci se jí, jak se dovídám, fotili dobře. Bydlela s nimi i v ubytovně, takže se viděli od rána do večera a zvykli si na sebe. „Zvali mě na oslavy narozenin Nového roku. Mě ale zajímalo i to, co se děje, když oslavy skončí, jaký je jejich běžný všední den," svěřuje se.

V T- clubu se jí to však nepodařilo." Pro fotografování při karnevalu nebo silvestru měl každý pochopení. Ale jít do Téčka fotit jindy, když tam jako zmoklé slepice seděli ti, co tam přišli někoho sbalit a nedařilo se jim , tak to nešlo…" vysvětluje.

Zajímají mě kritéria, podle nichž vybírá jednotlivé snímky do souborů i to, jakou roli v tom sehrává intuice.

„Někdy to vím úplně přesně, jindy to nevím vůbec. Intuice samozřejmě hraje určitou roli. A vybírání souboru na web má také svá specifika," říká.

Dlouho váhala, zda má její web být čistě informativní a postačí jenom pár fotek, anebo má obsahovat rozsáhlé soubory.

„Nakonec jsem se rozhodla pro druhou variantu, protože mám malou možnost dát o sobě vědět. Moc nepublikuji a tak vlastně donedávna o mé práci nikdo nevěděl," vysvětluje své rozhodnutí.

Je samozřejmé, že i snímky na web procházejí selekcí. Z více než sto padesáti záběrů se jich na web, jak mě informuje, dostane

asi tak pětadvacet.

Se svou stránkou je prozatím spokojená vyhovuje ji, pouze u mobilního deníku nezvolila nejšťastnější formu.

„Je tam čtyřstovka fotek a já zjistila, že když se spousta lidí podívá na rok 2005 a zjistí, že tam je tolik fotek, okamžitě jej zavírá, protože se šíleně zděsí a nic mu to neřekne. Zatímco kdyby byl deník pojat jako pětiminutový film, mohl by lidi zaujmout… "říká .

Tvrdí o sobě, že je defenzivní fotografkou, že ji zajímá klidný prvek uprostřed děje, který okolí nevnímá. Neběhá kolem, sedí a čeká, co se přihodí. Lidé na ni po chvíli zapomenou a přestanou být z pózování unavení. Z jednoho místa ráda exponuje více snímků, na nichž dochází k dějovému posunu, z nichž pak vytváří své oblíbené diptychy a triptychy.

U některých souborů kombinuje čtverec s obdélníkem a dokonce i barvou. Když se zeptám proč, odpoví, že to do detailů neřeší. A pokud se zajímám o diptychy prozrazuje, že záměrně začala pracovat s prošlým materiálem, který exponovala dvěma různými časy.

„ Hned při prvním vyvolání jsem si všimla, že dochází k barevnému posunu, který vypadal velmi působivě. Od té doby jsem začala pracovat se dvěma expozicemi, takže se nejedná o dva identické záběry, protože mezi jednotlivými expozicemi dochází také k časovému posunu, při němž například fotografovaný cyklista vyjede ze záběru…, a díky rozdílným expozicím jsou oba záběry barevně odlišné-jeden je zelenější, druhý modřejší. Tyto snímky na mě působí jako japonské básničky haiku. Baví mě jako vizuální experiment, dále je nezkoumám, ani si je nemusím racionálně zdůvodňovat. Jde o vizuální dojem, který se mně líbí," říká nadšeně a zdůrazňuje, že to není náhoda, ale objevný princip, na který přišla během fotografování.

„To se mi stává častěji, protože než si předem něco vymýšlet a pak to realizovat, raději něco dělám a při práci objevím nový nebo zajímavý postup, který pro daný cyklus začnu používat," říká a dává mi tím nahlédnout do své tvůrčí metodiky.

„Celý život kromě dokumentárních cyklů fotím ve všech dobách i městech stejné věci. Moje záběry nahodile nafotografované na ulici jsou pořád stejné: situace, lidé, stopy, věci , otisky. Na fotce mě zajímá její magický realismus,"konstatuje, aby se v zápětí svěřila: "Nafotila jsem velké soubory snímků v cizině, od různých moří i v mnoha metropolích světa, ale ještě jsem je nezpracovala. Mám dilema i když jsem v cizím prostředí „naladěna" na fotografování a nejsem zatížena běžnými domácími a pracovními starostmi, uvědomuji si, že jsem zde externistou a že existuje nebezpečí, že mé snímky nepůjdou do hloubky a budou povrchní…A tak s jejich zpracováním pořád váhám…"

Ze snímků Libuše Jarcovjákové je patrné, že ráda fotografuje , že fotografie je její alter ego a že snímá vše, co ji zaujme. Od fotografie požaduje, aby měla svoje poselství i tajemství a obsahoval onen magický realismus, kterou fotka má mít. Zajímám se, kolik jejích záběrů tyto požadavky nenaplní.

„Samozřejmě existuje x prací, které nikdy nepoužiji, protože se v nich neodráží to, co jsem od nich očekávala," konstatuje a vysvětluje:

„Když fotografuji, musím být koncentrovaná, musím být na focení naladěná, musím být ve stavu, kdy opravdu fotograficky vidím. Pak mě vnitřní impuls vede k tomu, že právě "to" musím nafotit, aniž bych přesně věděla proč. Od té doby mám tento snímek ráda a cítím potřebu jej někde uplatnit."

Na chvíli se zamyslí a pokračuje: "Pak existují věci, o nichž jsem věděla, proč je fotím v momentech, kdy jsem stiskla spoušť,

ale teď už to nevím a snímky se mi nikam nehodí…

Řady snímků jsou opakováním stejného, tím nemyslím sledování děje a vybrání té pravé situace, v níž děj kulminuje…

Když se fotografuje na kinofilm nějaká událost, člověk fotí a fotí a nakonec zjišťuje, že mezi jednotlivými záběry jsou nepatrné rozdíly, takže potom například z dvaceti záběrů vyberu jeden…

U formátu 6x6 je frekvence použitelnosti záběrů větší, protože fotograf přece jenom více přemýšlí. Proto ještě úplně nepřecházím na digitál…

Například z tiskárny jsem do souboru použila každý třetí snímek, ale to byla mimořádná situace, jednalo se sevřenou a časově limitovanou záležitost."

Přizná také, že když fotí, přestože na fotografování není naladěná, stane se, že všechno je k ničemu…A když se s odstupem let podívá na starší záběry, najednou mezi nimi uvidí věci, které dříve „neviděla." „…Ale odpad je v každém případě velký," říká.

Pečlivě jsem si prohlédla tvoje soubory na webu, přestože je na nich smích a veselí, nepřipadají mně radostné a veselé?

„Nevím, myslím si o sobě, že nejsem žádný melancholik, ale pravdou je, že v těch snímcích moc veselí obsaženo není. I když jsem se s kamarády za svůj život dosyta nachechtala, vím, že lidé mají mnohdy takové starosti, s nimiž si nevědí rady a že je to na nich, přestože se smějí, jakoby vidět."

Je tam ten karneval, což je nespoutané veselí, ale není tam skutečná radost ze života, Berlín je černý, Vietnamci smutní, v Tokiu je člověk sám. I pro tebe to musí být fyzicky náročné a psychicky vysilující.

„Nevím, možná, že i to je příčinou mých depresí. Těžko říci, protože jsem si tuto možnost nikdy neuvědomovala, ale pravdou

Z cyklu Černé dny, černé noci (1980-89)

je, že jsem většinu cest absolvovala docela programově a vědomě sama. Když někam s někým jedu, tak nemůžu fotit, protože pořád na mě někdo někde čeká, nebo mi leze do záběru, což je příšerně denervující. Když jsem ještě chodila na procházky s mým bývalým mužem, tak na mě z každé páté fotky vyčuhovala část jeho postavy, takže tyto snímky jsou nepoužitelné.

Faktem ale je, že když člověk cestuje sám, tak zas to taková legrace není… „

I cyklus Hospody, který vznikl, jak jsem se dověděla z tvého webu, v pražské Hospodě u rytíře, na mě působí depresivně .

„To byl podnik, kam denně chodil můj muž a většinou měl radost, když jsem šla s ním. Nikomu nevadilo, že jsem tam fotila. Ale tam se opravdu pilo do bezvědomí. Byly chvíle, kdy si začali hrát na Cestu do Dobříše, na každý stanici se zahoukalo, všichni

do sebe museli hodit panáka, a jelo se do další stanice a jelo se tam i zpátky. Strávila jsem tam spoustu času a vyfotografovala mnoho snímků. Ti, co opravdu pili, už nežijí a ostatní se moc změnili. Se svým bývalým mužem, s nímž jsme zůstali přátelé, tam jednou, nebo za dva roky zajdeme, ale už je to také jiný svět…"

A já již jsem také z jiného světa a nedochází mi, že se v hospůdce scházejí štamgasti, kteří se znají. U jednotlivých stolů se sesedají ti, co mají stejné názory, aby se v atmosféře šedosti totalitní společnosti odreagovali od zničujícího denní-ho stereotypu.

Smutkem a deziluzí na mě působí i Černé dny a černé noci?

„ Cyklus zachycuje návraty z hospod, kdy jsme se ve dvě nebo ve tří ráno vraceli z flámu a viděli prázdné pomočené ulice, někdy s vlajkoslávou. … Mě zaujala ta neuvěřitelná atmosféra, která mně připomínala absurdnosti života. Nevím, jestli je smutný, pro mě je tento cyklus symbolem 80. let…"

Libuše Jarcovjáková při fotografování nikdy nepoužívá teleobjektiiv, nesnáší „kradení obličejů" na dálku. Fotografuje zblízka a snaží se o oční kontakt, aby o ní fotografovaný věděl, ale mohl na ni, jak sama říká, "rychle zapomenout."

A s které fotoaparáty používala a s jakými pracuje dnes?

První byl Pionýr, následoval Ljubitěl, potom Pentacon six. Hodnotí jej jako příšerný aparát, u něhož se políčka na filmu překrývala, při expozici vydával strašné rány, byl neforemný, nepohotový… ale byl to čtverec 6x6, který přímo zbožňovala. Dále používala Asahi Pentax Spotmatic., Arcu, Linhofku a různé staré kamery 9x12 a 13x18.V současné době to je Contax G2, Hasselblad , Hasselblad Xpan, Yashica D. Dále má například také Lomo a Minox. Fotografovala i fotomobilem MDA T-Mobile.

7. TVORBA LIBUŠE JARCOVJÁKOVÉ V KONTEXTU ČESKÉ FOTOGRAFIE

Fotografie Libuše Jarcovjákové nespadají zcela do klasické dokumentární fotografie, která zachycuje rozhodující dramatické okamžiky života. Ale je autorkou momentek, které nejsou ani prvoplánové ani šokující, ale jsou čitelné pouze vnímavému divákovi, který není otupen senzačními bulvárními snímky.

Během doby, po kterou se věnuje fotografické tvorbě, se představila především jako autorka specifického obrazového vidění, které se sice nejmarkantěji odráží v jejích subjektivních dokumentarních snímcích, ale promítá se samozřejmě i v zátiších a dalších pracích, v nichž zobrazuje stopy a otisky lidí, včetně jich samých.

V jejím prvním souboru O ničem je již patrná snaha o zachycení lidí. Na většině snímků však ještě nejsou jejich ústředním motivem.

Tyto snímky bych charakterizovala jako momenty z nedůležitých životních okamžiků běžného života, v nichž je atmosféra prostředí důležitější než fotografované osoby, které jsou mnohdy až v povzdálí a tvoří jakousi stafáž.

V určitých rysech mi to připomíná některé snímky Viktora Koláře z Ostravy. Kolář je sice klasičtější dokumentarista, ale mnohdy se osoby na jeho snímcích objevují také v povzdálí, anebo jsou zasazeny do krajiny jako například Dítě na kopečku uprostřed paneláků, Chlapec skákající do vody naproti haldě, či Muž čekající na zastávce. Kolář při snímání lidí počítá s popelavou ostravskou atmosférou a kouřem továrních komínů. Jarcovjáková využívá zimní počasí a drobné epizody všedních dnů, například sedící zmrzlé lidi na zastávce, nebo prádlo visící mezi opadanými holými stromy, a tím vtiskuje svým snímkům náladu oněch okamžiků. Myslím, že oba autory spojuje schopnost vidět všední příběhy

každodenního života, které se odehrávají poblíž jejich domova, nevšedním pohledem.

V dalších souborech jako Noční směna, Romové, Hospody, Vietnamci v ČSSR, T-klub se Jarcovjákové podařilo překonat ostych a daleko více se přiblížit fotografovaným lidem, pravidelně je navštěvovat a sdílet s nimi i část svého života ,tak jak by to správný dokumentarista měl dělat.

V té době se fotografickým sociologickým sondám věnovalo více autorů-například Pavel Štecha, Ján Rečo nebo Jaroslav Kučera. Podle mého názoru byl nejblíže zobrazovanému tématu Jindřích Štreit, který fotografoval vesnici, v níž žil. Myslím si, že ho tam měli rádi, navíc ho znali jako svého učitele, měli k němu důvěru a „pustili ho k sobě," takže z jeho snímků doslova vyvěrá bezútěšnost života na vesnici v době socialismu.

Libuše Jarcovjáková i Jindřich Štreit vytvářeli ve svém nejbližším prostředí pravdivý fotografický obraz epochy socialismu. V té době bylo populární a dodnes svou atraktivitou stále přitahuje mladé autory fotografování života Romů v jejich prostředí. Právě zde Jarcovjáková skvěle uplatňuje svůj neotřelý pohled a využívá pohybové neostrosti i neobvyklých záběrů. Navíc na rozdíl od svých kolegů, jako je Josef Koudelka, Tibor Huzsár nebo Petr Sikula, se evidentně distancuje od tradičního idylického a romantizujícího pohledu na tuto komunitu. Svým kreativním subjektivním pohledem nám dává možnost nahlédnout do této minority jiným „okénkem" než jsme byli až doposud zvyklí.

Další proměnu fotografického stylu nacházím v souborech Libuše Jarcovjákové z Berlína a Japonska. Tyto velmi subjektivní dokumentární soubory jsou blízké výtvarné fotografii, jakou například vytváří Štěpán Grygar.

Přestože Jarcovjáková své snímky neinscenuje a záběr si

Zátiší Maminka čeká miminko (1994)

nepřipravuje dlouho dopředu, přibližuje se svou intuitivností slovenské nové vlně. Co však naprosto vybočuje z její dokumentární tvorby, jsou téměř surrealistická zátiší, jimiž se jakoby navrací do svých dětských let. Ve vzpomínkách na dětství většinou hledáme nejšťastnější okamžiky svého života a vyhledáme je tehdy, když nám není zrovna nejlépe. A tak i Libuše Jarcovjáková ve snových pavučinách půdy příbramského domu relaxovala tvůrčí prací.

Stejně tak je pro ni netypický i soubor snímků z mobilního deníku, který je jako jediný celý barevný. Myslím, že zde Jarcovjáková nedocenila selekci snímků a ponechala jich v souboru neúměrně mnoho, takže návštěvníka svého webu od této podívané spolehlivě odradila. Schůdnou cestou se ukazuje prezentace cyklu s hudbou, která bude pro diváky atraktivnější. .

7.1. TVORBA LIBUŠE JARCOVJÁKOVÉ V KONTEXTU SVĚTOVÉ FOTOGRAFIE

Pokud bych měla Libuši Jarcovjákovou zařadit do kontextu světové fotografie, tak bych ji přiřadila k těm autorům, kterými se buď sama inspirovala, anebo k těm, u nichž jsem nalezla jistou paralelu v přístupu k fotografovaným lidem a v technice, která je jí blízká (neostrost, pohybová neostrost,zrno, ale i využívání středního formátu). Patří k nim Robert Frank, Diana Arbus, Ralph Gibson, ale především Nan Goldin. Ti všichni se věnovali dokumentární tvorbě, zob-razování života, ale především lidem takovým, jací opravdu jsou.

Jak sama Libuše Jarcovjáková přiznává, Frank ji tak zaujal, že - jak již jsem v předchozích kapitolách uvedla, o něm napsala na FAMU diplomovou práci. Myslím si, že u ní je patrná inspirace v jeho dynamickém stylu a temné tonalitě. Můžeme ji například nalézt v souborech Hospoda a Černé dny a černé noci, které jsou, jak se s odstupem času ukázalo ,dobovým svědectvím o tom, jak se zde také žilo.

Podle mého názoru se však lišili v tom, že Frank, který fotografoval život v Americe i ve světě, se nemohl s fotografovanými lidmi poznat do takové míry jako Jarcovjáková a při šíři jeho záběru to nebylo ani možné. Jako cizinec uviděl Američany jinýma očima než oni sami sebe. Domnívám se, že by bylo laciné považovat jej za kritika amerického způsobu života. Zkrátka je uviděl takové, jací jsou, čímž je rozlítil, protože jim vzal snovou představu, kterou o sobě měli.

Snímky Jarcovjákové, která znala škálu možností, jež jsou lidem v totalitní společnosti k dispozici, s fotografovanými souznějí, jsou laskavě ironické, mají jistý podtext smutku, který je z nich dodnes patrný, ale to neznamená, že z nich člověka nezamrazí.

Proto si myslím, že se u něho Jarcovjáková inspirovala spíše sty-

lem, dynamičností a neostrostí, než pohledem na lidi.

Od Diany Arbus, která vyhledávala lidi na okraji společnosti, se zřejmě učila, jak k nim přistupovat, protože viděla, že se stali hrdiny nejen jejích snímků, ale i ve svých vlastních očích. Diana Arbus jako jeden z mála tvůrců používala při své práci střední formát 6x6, a tím Jarcovjákové ve fotografických začátcích de facto potvrdila, že jde správnou cestou. Používání tohoto formátu při této práci není tak obvyklé, ale jak Libuše Jarcovjáková tvrdí, je to pro ni uklidňující formát, který jí umožňuje řadu kompozičních variant...

V cyklech Libuše Jarcovjákové však existuje jeden soubor, který se svou kompozicí a pojetím podobá práci Diany Arbus. Je to Romský ples, na němž se střídají romské páry před stejným pozadím. To, že vznikl náhodně, je podle mého soudu irelevantí. Svědčí to o poctivosti autorky, která tuto skutečnost nezamlčela.

Dalším fotografem, k němuž bychom mohli jistou část tvorby Libuše Jarcovjákové přiřadit, je podle mého soudu Ralph Gibson. Ten sice není ryzímdokumentaristou, velmi často se soustřeďuje spíše na kompozici, výtvarnou stránku fotografie, detaily, takže jeho reportážní sdělení je stylizované a není prioritní. To Libuše Jarcovjáková nepreferuje. Je však mistrem nedoslovnosti, která Jarcovjákovou fascinuje. A mezi jejími pracemi můžeme takové snímky najít. Jsou to například odpadkový koš a dítě dívající se do nebe z cyklu Tokio 1, kytka za oknem, káva a ruka s cigaretou na stolečku... Zda to byl záměr nebo náhoda, ví pouze autorka, ale převážná část její tvorby je jiná.

Kdo mi však v osobním a lidském přístupu k fotografovaným osobám připadá nejblíže Libuši Jarcovjákové, je Nan Goldin, která denně fotografovala v komunitě, v níž sama žila. Byla to uzavřená skupina převážně mladých lidí, narkomanů,

homosexuálů, transexuálů, ale především jejích životně blízkých přátel, kteří se v její tvorbě objevují vícekrát.

Nan Goldin nedochází tyto lidi pouze fotografovat jako předešlí autoři, ale její fotografie jsou i odrazem jejího života. Jsou zaujaté, bezprostřední a intimní a fotografovaní lidé k ní mají důvěru. Prožívají na fotografiích všechny škály emocí. Právě to se také podařilo i Libuši Jarcovjákové především v souborech Vietnamců, které vyučovala, a v T-klubu.

Jediným ,a to velice zásadním rozdílem, je, že Nan Goldin fotografuje především na barvu.

Černobíle fotografovala sporadicky, a to spíše ve svých začátcích, a navíc používala i polaroid.

Srovnání snesou i výpovědní hodnoty jejich snímků, které jsou vysoké. Bez zajímavosti není, že je spojuje i cestování a to, že obě navštívily Japonsko a Berlín, kde fotografovaly.

8. ZÁVĚR

Život fotografky Mgr. Libuše Jarcovjákové, v němž hledala a nalezla možnost výtvarné seberealizace, je v podstatě cyklem překonávání překážek. Jejím věrným přítelem na této cestě je fotografický aparát.

První problém začíná v momentě, kdy si uvědomuje, že vzhledem k silné „rodinné konkurenci" nemůže být malířkou. Při svém rozhodnutí stát se fotografkou musí překonat „rozdílné" názory matky na své uplatnění v tomto oboru. Na střední škole je jako levačka šikanována učitelem fotografie… Zřejmě zde si také poprvé uvědomuje, jaké to je, být vystřeďována a znevýhodňována jenom proto, že se narodila s nepatrnou odchylkou a je trochu „jiná" než ostatní. V té době také zápasí se svým handicapem-strachem z lidí, kterého se postupně při svém

fotografování snaží zbavit. Svědčí o tom její cyklus O ničem.

Boj, který svede o to, aby byla přes nepřízeň zástupců státostrany přijata na FAMU, je nejen ukázkou její silné vůle a touhy po vyšším fotografickém vzdělání, ale také věrným obrazem poměrů, které tehdy panovaly v socialistickém Československu.

Při své čtyřleté „praxi" ve smíchovské hlubotiskové tiskárně se zvolna zbavuje strachu z lidí a nasnímá svůj první subjektivní humanistický cyklus Noční směna, který předznamenává její zaměření. Téma minoritních skupin lidí se u ní potom v její fotografické tvorbě stává prioritním

Na vysněnou FAMU přichází v pětadvaceti letech, kdy má již svůj specifický rukopis, který se vyznačuje svéráznou kompozicí, pohybovou a optickou neostrostí, nestandardní technikou zpracování snímků. Svým pojetím fotografie překvapuje, ale nezapadá do uznávaných úzů a její snímky se nelíbí.

Libuše Jarcovjáková je přesvědčena o své pravdě a je neústupná. Začíná fotografovat pro sebe. Vznikají cykly Romové, Tokio, Flámy, Černé dny, černé noci, Vietnamci v ČSSR, T-club… Cykly o Romech, Vietnamcích a gayích nám svým humanistickým pohledem a specifickými výrazovými prostředky dala nahlédnout do komunit lidí, kteří jsou sice jiní než my, ale jsou to také lidé jako my ostatní.

Na FAMU promuje v září 1982.

Nespravedlnosti, které se dotkly jejích vietnamských kamaradů, s nimiž se sblížila jako lektorka češtiny a jako fotografka, a touha jít tam, kde je svoboda a větší možnosti, ji přivedou k rozhodnutí vystěhovat se do Západního Berlína, kam se fingovaně vdá. Dva roky čekala na povolení k vystěhování. Předtím již při své cestě do Japonska v roce 1979 čelila nepřízni policie, zato se o její přízeň ucházela STB. U Libuše Jarcovjákové však STB nikdy neuspěla.

Intimním svědkem jejího nelehkého berlínského života je Berlínský deník.

V Berlíně neměla šanci vykonávat svou profesi fotografky, a tak se živila nekvalifikovanou prací. Přitom stále fotografickým aparátem zaznamenává své pocity cizinky v cizím městě… Zato v Japonsku, které navštívila na pozvání svého přítele Katsu Yoshidy, uspěje jako profesionální komerční fotografka. Své pocity ukládá do svého tokijského deníku nazvaného Tokio II

Po svém návratu do Západního Berlína pracuje jako pokojská v hotelu Internacional, ale neustále doplňuje svůj Berlínský deník novými záběry. Když naváže jako fotografka spolupráci s berlínským mikrobiologickým ústavem a začíná se jí dařit, padá berlínská zeď. Těší se domů.

V roce 1990 se vrací do vlasti a nadále spolupracuje s berlínským ústavem. O dva roky později vyučuje fotografii na SPŠG v Hellichově ulici v Praze. Pod jejím vedením získali studenti první místo v mezinárodní soutěži fotografických škol Sinar calendar 1995.

Libuše Jarcovjáková vytváří fotografická zátiší a Sny dětského pokoje, je spolupřekladatelkou knihy Bernharda Schellmanna..et at – Média: základní pojmy, návrhy, výroba.

Od roku 1994 až do svého odchodu do invalidního důchodu v letošním roce je vedoucím oboru fotografie na SPŠG. Svou odbornou pedagogickou činností a lidským přístupem pozitivně ovlivnila řady mladých adeptů fotografie.

V té době také zúročuje své cesty do zahraničí a tvoří cykly Tokio III.,New York, San Francisko, Moře, barevný cyklus Jinde. V roce 2000 se vrací mezi Romy do Levoče, v letech 2005-6 nasnímá

Mobilní deník, který je záznamem jejích každodenních cest.

V roce 2008 se Libuše Jarcovjáková spolu s Jiřím Poláčkem

představují v Galerii Langhans výstavami Oni a V noci. Jarcovjáková zde prezentuje své černobílé cykly Bratrská spolupráce o životě Vietnamců, kteří k nám přijeli pracovat a T-club, který je sondou do pražského klubu gayů.

V Galerii 5. patro na výstavě Tři kroky dopředu, dva zpět, vystavuje Jarcovjáková své snímky ze Západního Berlína, Tokia a cyklus Mobil life. Její snímky jsou konečně „ objevem "…

Libuše Jarcovjáková je podle mého soudu významná a svérázná autorka, která se od počátku své tvorby liší od svých vrstevníků. Nyní se také ukazuje, že svým fotografickým jazykem dokáže oslovit mladou generaci a přiblížit jí tak dobu, kterou nezažili, ale o níž její fotografie netradičně vypovídají. Její subjektivní dokumentární výpovědi jsou překvapením i pro další vnímavé diváky.

Nesmíme zapomenout na to, že se Libuše Jarcovjáková svou tvorbou spolu s řadou dalších a pod „taktovkou" Anny Fárové spolupodílela na renesanci československé fotografie a stála tak u zrodu naší kvalitativně nové humanistické fotografie.

Z tvorby Libuše Jarcovjákové je zřejmé, že její cykly, sestavené z jednotlivých fotografických obrazů, vznikaly svobodně na základě hlubokého osobního přesvědčení, upřímnosti a humanistického přístupu k jednotlivým členům minorit a celému jejich společenství, o nichž její stěžejní dílo vypovídá.

Přála bych si, aby nás Libuše Jarcovjáková v dohledné době seznámila s dalšími svými pracemi, které až doposud „odpočívají" v jejím bohatém fotografickém archívu. Přála bych i jí, aby byla stále a znovu „objevována", protože jsem přesvědčena, že si to svým subjektivním pohledem na svět, kterým nás obohacuje, zaslouží.

Využívání optické a pohybové neostrosti, osobité kompoziční a technické pojetí fotografovaných objektů jsou sub-

jektivní způsoby zobrazení reality, při nichž Libuše Jarcovjáková stylizuje vytvářený obraz tak, aby na vnímatele přenesla jeho atmosféru a sdělila mu svůj pocit, přičemž ponechává prostor jeho fantazii.

Protože mu nesděluje vše, poskytuje mu příležitost

k individuálnímu odhalování obrazového tajemství.

Tato forma sdělení však také podle mého názoru vyžaduje vnímatele, který toho je schopen…

Přitom ale musím připustit, že ne každému se musí její snímky líbit. Ostatně o to ani sama autorka neusiluje.

Snímky v jejím pojetí dostávají, podle mého soudu, všelidský rozměr. Mají svůj půvab i tajemství a poselství.

Profil Libuše Jarcovjákové

1952 narozena v Praze

1968- 1972 studium fotografie na SPŠG v Praze

1972- 1975 dělnice ve smíchovské tiskárně v rámci „vylepšování kádrového profilu“

1974 Noční směna, první cyklus subjektivní humanistické fotografie

1977 – 1982 studium FAMU a usilovné fotografování vlastních projektů-Romové, Tokio, Flámy, Černé dny, černé noci, Vietnamci v ČSSR, T-club

1982- 1985 samostaná fotografická činnost a příležitostné práce-uklízečka

1982- 1985 vystěhování a život v Západním Berlíně, kde vykonává nekvalifikované práce

1986 profesionální komerční fotografkou v Tokiu

1987- 1990 pokojská v hotelu, fotografka berlínského mikrobiologického ústavu

1990 -1992 samostatná fotografka, spolupráce s berlínským mikrobiologickým ústavem

1992- 1994 učitelka fotografie na SPŠG v Hellichově ulici v Praze

1994-2009 vedoucí fotografického oddělllení školy

2009 invalidní důchod

Výstavy

1977 Svět cikánských dětí, Modrý pavilón, Krč, Praha (samostatná)

1978 Romové, Žižkovské divadlo, Praha (samostatná)

1980 Úlety, Činoherní klub, Praha (samostatná)

1981 9+9 , Plasy

1987 Fotografie absolventů FAMU, Umprum, Praha

1989 37 fotografů, Junior klub Na Chmelnici, Praha

1991 České symboly, Praha

1992 Česká a slovenská fotografie v exilu, Mánes, Praha

1992 Retrospektiva, Galerie Grébovka, Praha (samostat-ná)

1994 Galerie U Řečických (s J. Havelkovou a P. Velkoborským a A. Kunešem)

1995 U Dobrého pastýře, Brno

1995 Galerie u Kosků, Zlín (samostatná)

1995 Galerie Advokatenbüro Zúrich, (samostatná)

1996 Galerie Le Parvis, Fr, spolu s Lajosem Somolósi

1996 Sny dětského pokoje, Malá Galerie, Kladno (samostatná)

1999 Cestou necestou (s.I. Fixlovou) Mladá fronta,Praha

2000 The Photography for the children, galerie Esther Woerder-hoff, Paříž

2000 Na cestě, Malá Galerie, Kladno (samostatná)

2005 Česká fotografie 20.století, Galerie hl.m.Prahy,Umělecko průmyslové muzeum Městská knihovna, Praha

2008 Oni a v noci(s.J.Poláčkem) Galerie Langhans, Praha

2008 Tři kroky dopředu, dva zpět, Galerie 5.patro, Praha (samo-statná)

POZNÁMKY

Všechna vyjádření Libuše Jarcovjákové, která nejsou jinak označena, byla získána z rozhovorů s autorkou této práce.

1) Šimánek, Vít. Romové v české fotografii od 60.let 20.století do současnosti, Magisterská teoretická diplomová práce Opava 2003: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie, str.42.

2) Z textu Libuše Jarcovjákové k výstavě v Galerii Langhans 2008

3) (Vilgus, Petr : Pro můj pohled na svět teď uzrála doba. DIGIfoto, 2008 roč. č. 4, str. 44 41- 45)

4) (http://www.art-box.cz" www.art-box.cz)

5) Vilgus, Petr : Pro můj pohled na svět teď uzrála doba. DIGIfoto, 2008 roč. č. 4, str. 44 41- 45)

6) Chuchma, Josef: Když noc byla i ve dne, Mladá fronta Dnes, 2008, roč. 19, č. 40, str. 30

6) tamtéž

7) tamtéž

8) tamtéž

9) Chuchma, Josef: Když noc byla i ve dne, Mladá fronta Dnes, 2008, roč. 19, č. 40, str. 30

10) tamtéž

11) tamtéž

12) Peňáz Jiří: Jít po okraji světa a dívat se. Týden, 2008, roč. 15, č.7, str. 76

13) ((Birgus, Vladimír, Mlčoch, Jan: Česká fotografie 20.století, KANT, 2005, str.149)

14) (Fárová, Anna: 9 + 9: Souborný katalog výstav v Činoherním klubu v Praze v letech 1980 – 1981, Praha 1981.

15) Kaprálová, Dora: Nejen v pohraničí se nedostává mužů, o něž by se ženy mohly opřít, iDnes.cz, Kavárna on line, 24.června 2009)

http://www.zpravy.idnes.cz/ nejen-v-pohranici-se- nedostava../ kavarna.asp?

Prameny a literatura

Balajka, Petr …et. al. : Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, Praha 1993

Birgus, Vladimír, Kirschner, Zdeněk: Fotografie absolventů FAMU, UPM Praha, 1987

Birgus, Vladimír, Voječhovský Miroslav: Česká fotografie 90.let, KANT, Praha, 1998

Birgus, Vladimír, Mlčoch, Jan : Česká fotografie 20.století, KANT, Praha, 2005

Buláková, Martina: Fotky z jiného Československa, Mladá fronta Dnes, roč.19, č.21, str.5

Fárová, Anna : 9 +9, Souborný katalog výstavy v Činoherním klubu v Praze v letech, 1980 -1981, Praha 1981

Frajtová, Marie: Moje vzlety i pády, Instinkt, 2008, roč.7, č. 6, str. 74

Chuchma, Josef: Když noc byla i ve dne, Mladá fronta Dnes, 2008, roč. 19, č. 40, str. 30

Peňáz, Jiří: Jít po okraji světa a dívat se, Týden, 2008, roč 15, č. 7, str. 76

Skřivánek, Jan: Normalizace jinak v Galerii Langhans, Art and Antiques, 2008, roč.7, č. 2, str.70

Souhradová, Eva: 80.léta v Československu mapují fotografie Libuše Jarcovjákové a Jiřího Poláška: ČT1, Večerník, 28.O1.2008

Šimánek, Vít: Romové v české fotografii od 60.let 20. století do současnosti. Magisterská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, FPF Slezské university v Opavě,Opava, 2003

Vilgus, Petr: Odkud jsem? Z Evropy, Digifoto 2008, roč. č.4. str. 41-45

Vitvar, Jan H.: Povědomý kriminál, Respekt, 2008, roč. 19, č.19, str. 58

Dále jsem využila osobní rozhovory s Libuší Jarcovjákovou a její webovou stranu www.libusejar.com. Použité snímky mně zapůjčila Libuše Jarcovjáková ze svého archívu.

HYPERLINK "http://www.inter-art.cz" www.inter-art.cz

HYPERLINK "http://www.art-box.cz" www.art-box.cz

HYPERLINK "http://www.funkehokolin" www.funkehokolin

HYPERLINK "http://www.artkunst.cz" www.artkunst.cz

www.ceskatelevize.cz

Jmenný rejstřík

Arbus, Diane 20, 21, 73, 74
Bárta, Jaroslav 59,60
Bendová, Markéta48
Birgus, Vladimír 60
Brok, Jindřich 15
Čiháková,Věra -Noshiro 25
Fárová, Anna 15, 16, 22, 23, 24, 26, 59, 60, 78
Filla, Emil 6
Frank, Robert 20, 21, 73, 74
Gibson, Ralph 10,73,75
Gill, Ivo 59
Goldin, Nan 73,75
Gotz, Miloš 8
Grygar, Štěpán 72
Handrejch, Jan 47
Havelková, Jolana 52
Holomíček, Bohdan59
Horníčková, Daniela59
Hořínek, Bořivoj59
Hůrka, Vratislav59
Huszár, Tibor 72
Chuchma, Josef 56
Chytilová, Věra 22
Jančová, Marie 6
Jarcovják, Vladimír 6,15,23
Jarcovjáková, Libuše 5, 6, 7, 8, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76
Kolář, Viktor 71
Korecký,David 56
Koudelka, Josef 17, 72
Krejčí, Jaroslav 17
Krumbachová, Ester 7, 22
Kubeš, Pavel 49
Kučera, Jaroslav 71
Kuneš, Aleš 52
Lutterer, Ivan 59
Malý, Jan 59
Matějů, Martin 62
Mlčoch, Jan 60
Motejl, Otakar 63
Moucha, Josef 60
Pálka, Dušan 59
Peňás, Jiří 57
Pinc, Zdeněk 29
Pokorný, Miroslav 59
Poláček, Jiří 5, 59, 78
Rampáková, Zora 59
Rečo, Ján 71
Schellmann, Bernhard 78
Sikula, Petr 72
Skopec ,Rudolf 15
Stehli, Iren 17, 59
Šimánek, Dušan 59
Šimánek, Vít 18
Šmok, Ján 17
Štecha, Pavel 17,59,62,71
Štreit, Jindřich 59,71
Thiel-Lhotáková, Andrea 48
Topol, Jáchym 14
Vavroušek, Pavel 59
Válovy sestry 7
Velkoborský, Petr 45,52
Vilgus, Petr 39,54
Wilsonová - Pospíšilová, Helena 9
Yoshida, Katsujuki 25,26,77
Zemančíková, Alena 59